

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПРАКТИКУЮЧИХ ПСИХОЛОГІВ

***Застосування
діагностичних мінімумів
в діяльності працівників
психологічної служби***

За загальною редакцією В.Г. Панка

УНМЦ
практичної психології і соціальної роботи
Київ - 2018

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського науково-методичного центру
практичної психології і соціальної роботи НАПН України
(протокол №13 від 26.12.2018 р.)*

Автори-упорядники:

В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук

За загальною редакцією

доктора психологічних наук, професора В. Г. Панка

Рецензенти:

Жук Т. В. кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами УНМЦ практичної психології і соціальної роботи;

Лунченко Н.В. науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти УНМЦ практичної психології і соціальної роботи.

Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби : [метод. рек.] / авт.-упор.: В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук ; за заг. ред. В. Г. Панка. – Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. – 106 с.

ISBN 978-617- 7118-30-4

Методичні рекомендації «Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби» розроблено в рамках виконання наукового дослідження «Науково-методичні засади розроблення та впровадження алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності працівників психологічної служби системи освіти» (номер державної реєстрації 0117U000162).

У виданні висвітлено методичні засади психодіагностичної роботи працівників психологічної служби; розглянуто особливості діагностичної діяльності фахівців у закладах дошкільної освіти, закладах загальної середньої освіти та педагогічними працівниками; представлено перелік діагностичних методик для застосування з різними цільовими аудиторіями.

У розробці методичних рекомендацій застосовано матеріали психологічних служб Вінницької, Запорізької, Дніпропетровської, Івано-Франківської, Львівської, Сумської, Чернівецької областей.

Для практичних психологів, соціальних педагогів, методистів з психологічної служби, студентів відповідних спеціальностей, викладачів ВНЗ.

ISBN 978-617- 7118-30-4

© УНМЦ практичної психології і соціальної роботи

ЗМІСТ

Вступ

Розділ 1 Основні поняття психологічної діагностики

Розділ 2 Психодіагностика в закладі освіти

Розділ 3 Особливості діагностичної роботи працівників психологічної служби з різними цільовими аудиторіями

3.1. Заклад дошкільної освіти

3.2. Заклад загальної середньої освіти.

3.2.1. Початкова школа

3.2.2. Основна школа

3.2.3. Старша школа

3.3. Діагностична робота з педагогічними працівниками

Розділ 4 Перелік психодіагностичних методик та методик для соціально-психологічних обстежень

4.1. Діагностичний мінімум. Заклад дошкільної освіти

4.2. Діагностичний мінімум. Заклад загальної середньої освіти.

4.2.1. Початкова школа

4.2.2. Основна школа

4.2.3. Старша школа

3.3. Діагностичний мінімум. Педагогічні працівники

Література

ВСТУП

Діагностичний інструментарій є основою професійної діяльності працівника психологічної служби як власне діагностика є єдиним базисом, на якому ґрунтується уся розвивальна, корекційна і профілактична робота. Від точності результатів діагностики у повній мірі залежить ефективність подальшої роботи практичного психолога і соціального педагога.

Сьогодні у питанні готовності працівників психологічної служби до здійснення адекватної, науково обґрунтованої психологічної діагностики існує певна кількість проблем, які, у своїй сукупності, можуть негативно позначитись на професійному статусі як окремих працівників, так і служби в цілому. Зупинимось на основних.

Недостатня теоретична підготовка фахівця яка бере свій початок іще з навчання у закладі вищої освіти і продовжується протягом різноманітних курсів підвищення кваліфікації. Іншими словами – фахівець, що застосовує той чи інший опитувальник, тест, проективні малюнки і т.п. не має жодного уявлення про ту психічну реальність чи психічні механізми, з якими йому доводиться мати справу. Серед недосвідчених психологів існує навіть своєрідна фобія, суть якої полягає у смутному відчутті власної невисокої кваліфікації. Компенсується вона зазвичай гонитвою за накопиченням різного роду тестів і психодіагностичних методик. Такі психологи вважають, що наявність великої кількості тестів та їх активне, зазвичай невинуватне, застосування компенсує нерозуміння сутності досліджуваного явища.

З іншої сторони – непрофесіонали (правоохоронці, медики, соціологи) вважають, що якщо вони беруть психологічну методику з інструкцією для проведення обстеження і шкалами, які тим чи іншим чином класифікують досліджуваних за типами чи групами, вважають себе компетентними у питаннях людської психіки та мають право робити висновки на цю тему.

Теоретична і методологічна безпорадність часто заводять недосвідченого психолога у тенета містики, ненаукових

«теорій», окультизму. Ось чому нерідкими є випадки, коли під виглядом психологічного обстеження застосовуються зовсім непсихологічні методи – карти Таро, хіромантия, фотографії «аури», астрологія («астропсихологія»), соціоніка і т.п.

Відсутність елементарних знань у галузі основ психодіагностики. Так, наприклад, багато хто не має жодних уявлень про те, що таке валідність психодіагностичної методики, про методи, якими вона визначається, про види валідності. Дехто вважає, що переклад тексту опитувальника з однієї мови на іншу жодним чином не впливає на її валідність а, значить і на достовірність результатів, які одержані за її допомогою. Більш того, іноді в якості опитувальника застосовується «авторська анкета», яка являє собою простий набір безсистемних запитань.

Суттєвою проблемою є повна або часткова відсутність навичок проведення психодіагностичного обстеження. Дотримання стандартної процедури обстеження суттєво впливає на точність одержаних результатів. Нерідкими є випадки коли досліджуваним не повідомляється про результати психодіагностичного обстеження, що суттєво зменшує їх мотивацію до участі у подальших обстеженнях. До цього слід додати некоректне висвітлення результатів психодіагностики. Часто воно є або незрозумілим для досліджуваних, або таким, що принижує їх людську гідність.

Названі проблеми є, на наш погляд, найбільш кричущими і такими, що значно погіршують прогностичний характер психологічного обстеження а, значить, і всю роботу психологічної служби в цілому.

На нашу думку зараз доволі актуальним є забезпечення працівників психологічної служби мінімальним набором психодіагностичних інструментів які могли б допомогти у вирішенні найбільш типових проблем, що існують зараз у практиці роботи освітніх установ.

Складаючи цей посібник автори виходили з необхідності виконання наступних умов:

- психодіагностичний інструментарій, що пропонується у цій роботі, має бути перевірений на практиці, бути валідним і мати відомості про експертизу, яку він пройшов серед відомих фахівців;
- перелік методик має складати деякий мінімум, який

знадобиться працівникам психологічної служби у вирішенні типових і найбільш розповсюджених у практиці роботи проблем учасників освітнього процесу;

- діагностичний мінімум має бути структурований за основними цільовими аудиторіями і рівнями освіти – початкова, основна і старша школа;

- методики, що тут пропонуються, мають бути простими у практичному застосуванні, найбільш поширеними серед професійного співтовариства і не потребувати багато часу для їх вивчення;

- пропонувані психодіагностичні методики мають узгоджуватися з типовими циклограмами діяльності працівників служби;

- текст посібника має запобігати непрофесійному застосуванню психодіагностичних методик і неконтрольованому їх поширенню.

Таким чином, дана робота є першою, наскільки нам відомо, спробою пов'язати психодіагностичний інструментарій з системою роботи працівників психологічної служби на основі щорічного планування, з урахуванням специфіки основних цільових аудиторій, специфіки навчальних закладів та рівнями освіти.

Для успішної роботи над цією проблемою у майбутньому авторам конче необхідно одержати «зворотній зв'язок» від основних споживачів – практичних психологів і соціальних педагогів закладів освіти. З вдячністю приймемо ваші зауваження за адресою ucap@ukr.net.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ

ДІАГНОСТИКА (від грец. διαγνωστικός – здатний розпізнавати) – процес розпізнавання хвороби й визначення її; наука про методи встановлення діагнозу [24].

МІНІМУМ (лат. minimum) – 1) Найменша кількість; найменша величина; нижча межа чогось. 2) матем. Найменше значення безперервної функції [24].

Психодіагностика – це психологічна науково-практична дисципліна, що розробляє якісні та кількісні процедури розпізнавання психічних процесів, станів, рис і якостей особистості.

Предмет психодіагностики – способи і засоби вияву (вимірювання) психічних процесів, властивостей, станів у їхній динаміці, кількісно-якісній специфіці, системних зв'язків і причинних відношень [13].

Об'єкт психодіагностики є діагностично релевантним лише у разі:

- 1) теоретичного знання дослідником структури об'єкта психодіагностики, його діагностичних ознак та способів дослідження;

- 2) практичної взаємодії діагноста з об'єктом (досліджуваним), наголошуючи таким чином на теоретико-практичному характері психологічної діагностики.

Психодіагностика як теоретична дисципліна є підґрунтям безпосередньої практичної діагностичної роботи психолога, в якій він втілює власні знання:

- теоретико-методологічних та конкретно-методичних принципів побудови психодіагностичних інструментів та формування психодіагностичного висновку про стан вимірюваної психологічної змінної;

- методів та методик діагностики найбільш універсальних психодіагностичних об'єктів (риса особистості, здібності, мотиви, свідомість та самосвідомість тощо);

- диференціальної психометрики як математизованої методології вимірювання індивідуальних відмінностей людей;

- етичних і професійних норм психодіагностичної роботи [13].

Для практичного психолога важливо розуміти, що існують два типи психологічної діагностики, які є практично протилежними за своїм змістом і спрямованістю [16] – наукова психодіагностика і прикладна (клінічна) психодіагностика. Попри зовнішню схожість процедури обстеження досліджуваних, застосування одних і тих же методик та інструментів обробки даних, ці два види психодіагностики мають протилежну мету.

Наукова психодіагностика здійснюється з метою дослідження певного психічного явища – інтелекту, мотивації, рис особистості і т.п. Таке дослідження не передбачає роботи з окремим клієнтом. Тут головне винайдення закономірності, певної тенденції, усередненого значення тієї чи іншої психічної функції у певної групи людей (вік, стать, соціальний статус та ін..). Кінцевим результатом тут є певна норма, що характеризує визначену сукупність людей. Наприклад: середнє значення інтелекту дітей 10-річного віку складає 110 балів.

Прикладна (клінічна) психодіагностика має справу з конкретною особистістю клієнта, з його індивідуальністю. Вона здійснюється для того, щоб психолог міг би глибше розібратися у особливостях (наприклад – когнітивної сфери) конкретної людини, доповнити своє уявлення про особистість конкретного учня. Наприклад: рівень інтелекту учня С. дорівнює 95 балам, а це означає, що даний учень має рівень інтелектуального розвитку дещо нижче вікової норми, але це компенсується наполегливістю і високою мотивацією досягнення успіху у навчанні.

Отже, коли ми говоримо про діагностичні мінімуми та процедури їх застосування у практичній роботі психолога, ми маємо на увазі виключно процедури прикладної (клінічної) психодіагностики.

Діагностичний мінімум визначається нами як сукупність психодіагностичних методів, методик і процедур з доведеною валідністю і науково обґрунтованими нормами, яка застосовується з метою виявлення життєвих проблем або відхилень у психічному, особистісному чи соціальному розвитку здобувачів освіти та їх найближчого соціального оточення.

У психолого-педагогічній літературі психодіагностичні мінімуми зазвичай розглядаються у якості схем діагностично-

го дослідження з визначеними цілями та з відповідним обмеженим набором методик.

Діагностичні мінімуми застосовуються для моніторингу процесу навчання і рівня актуального розвитку здобувачів освіти, специфіки цього розвитку, надання інформації педагогічним працівникам та батькам для належної організації освітнього та виховного процесів в закладі освіти.

Відповідно до наказу МОН України від 22.05.2018 року № 509 «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України» одними з найважливіших функцій психологічної служби є такі:

- діагностично-прогностична – психолого-педагогічне вивчення чинників становлення особистості, її індивідуального розвитку;

- корекційно-розвиткова – система впливів, спрямованих на подолання визначених проблем, труднощів, шкідливих звичок, негативних емоційних станів тощо у здобувачів освіти; здійснення психолого-педагогічних заходів з метою усунення відхилень у психофізичному та інтелектуальному розвитку і поведінці, подолання різних форм девіантної поведінки; сприяння розвитку освітніх, інтелектуальних, загальних, спеціальних та соціальних здібностей, формування мотивації до освітньої діяльності у здобувачів освіти; надання психолого-педагогічної допомоги здобувачам освіти з метою адаптації до умов навчання і життєдіяльності.

Виокремлені функції конкретизовано у таких напрямках діяльності працівників психологічної служби:

- діагностика – виявлення причин труднощів у навчанні, інтелектуальному розвитку, соціально-психологічній адаптації; вивчення та визначення індивідуальних особливостей динаміки розвитку особистості, потенційних можливостей в освітньому процесі, професійному самовизначенні;

- корекція – усунення виявлених труднощів соціально-психічного розвитку здобувачів освіти, зниження ризиків проблем адаптації до освітнього середовища, схильності до залежностей та правопорушень, різних форм девіантної поведінки [19].

Ці функції і напрями діяльності є взаємопов'язаними, здійснення практичним психологом корекційної і розвиткової роботи неможливе без результатів психодіагностики.

Ще раз зазначимо і наголосимо, що **у здійсненні практичними психологами психодіагностики мають застосовуватися методики, які повністю відповідають основним вимогам до психодіагностичного методу, а сама практична психодіагностична діяльність має відповідати професійним етичним принципам.**

Психодіагностичний метод має вимірювально-випробувальну, оцінну спрямованість, за рахунок якої досягається кількісна і якісна кваліфікація явища, що досліджується. **Основними вимогами**, характерними і обов'язковими для психодіагностичного методу, є:

- стандартизація інструменту виміру, в основі якої лежить поняття норми. Це дозволяє порівняти показники, отримані від одного випробуваного, з такими в генеральній сукупності або відповідних групах, тим самим досягається адекватна інтерпретація цих показників. Стандартизація тесту найбільш важлива в тих випадках, коли здійснюється порівняння показників обстежуваних. При цьому вводиться поняття норми, або нормативних показників. Стандартні показники показують відміну індивідуального результату випробуваного від середнього в одиницях стандартного відхилення відповідного розподілу;

- надійність – тест зазвичай вважається надійним, якщо з його допомогою виходять одні й ті ж показники для кожного обстежуваного при повторному тестуванні. Найкращою процедурою визначення надійності є проведення досліджень через більш-менш значні часові інтервали. Всі дослідження надійності повинні виконуватися на досить великих (рекомендується 200 і більше випробовуваних) і репрезентативних вибірках;

- валідність – тест називається валідним, якщо він вимірює саме те, для вимірювання чого він призначений. Конструктна валідність тесту демонструється повним, наскільки це можна, описом змінної, для вимірювання якої призначений тест, та забезпечує відповіді на два питання: 1) чи існує реально деяка властивість; 2) чи надійно вимірює даний тест індивідуальні відмінності по цій властивості.

- дотримання процедури дослідження (точне виконання інструкції, певні способи подання стимульного матеріалу, обмеження в часі і неприпустимість втручання експериментатора тощо) та врахування специфічних мотивів, що визна-

чають активність суб'єкта, особливу стратегію його поведінки, особливості ситуації – як соціальної (взаємодія психолога і обстежуваного), так і стимульної (наприклад, з різним ступенем структурованості) [4, с.109].

Діяльність працівників психологічної служби в системі освіти регламентує Етичний кодекс Товариства психологів України [9].

Етичний кодекс насамперед передбачає застосування таких загальних етичних принципів: повага до особистості, захист людських прав, почуття відповідальності, чесність та відвертість стосовно клієнта, обережність щодо використання методів і процедур, професійна компетентність, твердість у досягненні мети втручання, наукове обґрунтування останнього.

Відповідальність. Практичний психолог несе особисту відповідальність за свою роботу та її можливі наслідки, за надійність методик, що застосовуються, та об'єктивність результатів. Цей принцип є обов'язковим для фахівців в усіх напрямках діяльності – психодіагностиці, психокорекції, психопрофілактиці тощо. З погляду застосування цього принципу в системі освіти слід наголосити на особливій відповідальності шкільного психолога перед дітьми, а також іншими учасниками освітнього процесу – вчителями та батьками. Мова йде про те, що коли інтереси дитини, які насамперед має обстоювати психолог, вступають у протиріччя з інтересами інших дітей чи дорослих, психолог має виконувати свої функції з максимальною неупередженістю. Персональна відповідальність психолога перед дітьми полягає також у збереженні даних психологічних обстежень у таємниці або в переданні їх третім особам лише з особистого дозволу самих дітей. На превеликий жаль, цей пункт часто порушується психологами.

Компетентність. Основний зміст цього принципу полягає в тому, що практикуючий психолог повинен постійно підвищувати рівень своєї професійної компетентності, поповнювати свої знання про нові наукові досягнення в галузі його діяльності. Психолог має брати на себе лише ті завдання, для виконання яких він має відповідну освіту та володіє методами їх реалізації.

Психолог не має права застосовувати методи й процедури, які не пройшли достатньої апробації або не повністю відповідають науковим стандартам.

При інтерпретації даних психологічного обстеження йому

слід уникати пояснень щодо структури тесту чи його змістових проявів.

Психолог не має права передавати психодіагностичні, психотерапевтичні чи психокорекційні методики для користування некомпетентним особам і зобов'язаний запобігати використанню методів психодіагностики професійно не підготовленими людьми.

Психолог не повинен давати індивідуальні поради і виголошувати судження, не маючи достовірних знань про обстежуваного або ситуацію, в якій той перебуває.

Благополуччя клієнта. Робота практикуючого психолога спрямована передусім на досягнення виключно гуманних цілей, які передбачають зменшення обмежень на шляху вільного інтелектуального й особистісного розвитку кожної людини.

Під час роботи психолог суворо дотримується принципу добровільної участі клієнта у стосунках з ним, утримується від зайвих обстежень та поспішних висновків, дуже обачно висловлюється щодо питань норми і патології.

Усю свою роботу психолог проводить на основі безумовної поваги гідності та недоторканності особистості людини, активно захищає її права, визначені Загальною декларацією прав людини. Він завжди керується принципом чесності й відвертості, виступає одним із головних захисників інтересів особистості перед суспільством, якщо вони кимось порушуються.

РОЗДІЛ 2. Психодіагностика в закладі освіти

Предметом психологічної діагностики в освітньому закладі є психічні процеси, стани і якості особистості здобувачів освіти, соціальні і психологічні проблеми, що виникають в процесі освітньої діяльності та спілкування всіх учасників освітнього процесу – учнів, вчителів, батьків.

На думку М. Бітянкової [2], діагностична робота – традиційна ланка роботи шкільного психолога, історично перша форма шкільної психологічної практики, яка забирає досить значну частину робочого часу фахівця. Існує дві причини такої ситуації: перша – це особливості професійної підготовки фахівця, діагностиці приділяється досить багато уваги на етапі навчання практичних психологів, друга – можливість пред'явити результати здійсненої діагностики найбільш зацікавленим сторонам, тобто педагогам та батькам.

Авторка підкреслює, що шкільна діагностична діяльність відрізняється від традиційної дослідницької діагностики. Діагностика у закладі загальної середньої освіти має займати менше часу, а також бути простою і доступною в обробці і аналізі, її результати мають «перекладатися» на педагогічну мову. А найголовніша відмінність полягає у меті та завданнях діагностичної роботи. Зазначимо, що це стосується діагностичного напрямку у діяльності практичного психолога та соціального педагога не тільки у школі, а і в закладах дошкільної освіти, професійно-технічних навчальних закладах, закладах вищої освіти.

Психодіагностика в системі освіти має на меті інформаційне забезпечення процесу психологічного та соціально-педагогічного супроводу освітнього процесу. Дані, що отримуються фахівцем в результаті психодіагностики, необхідні для складання психологічної характеристики здобувача освіти для визначення шляхів і форм надання допомоги тим, що зазнають труднощів у навчанні, спілкуванні і психологічному самопочутті.

«Однак діагностика і її дані не можуть і не повинні ставати самоціллю» – підкреслює авторка [2, с. 31]. Вона виокремлює такі принципи побудови та організації психодіагностич-

ної діяльності шкільного психолога:

- відповідність обраного діагностичного підходу і конкретної методики меті психологічної діяльності у школі (цілям і завданням ефективного супроводу освітнього процесу). Методика, що застосовується, має виявляти саме ті психологічні особливості школяра, знання яких необхідно для його успішного навчання і розвитку в шкільному середовищі.

- результати обстеження або відразу мають бути сформульовані «педагогічною» мовою, або легко піддаватися перекладу на неї. Тобто, спираючись на результати діагностики, психолог або безпосередньо сам педагог мають змогу виокремити причини навчальних або поведінкових труднощів дитини і створювати умови для успішного засвоєння знань та ефективного спілкування.

- прогностичність методів, що застосовуються, тобто можливість прогнозувати на їх основі певні особливості розвитку дитини на подальших етапах навчання, попереджати потенційні порушення і труднощі.

- високий розвивальний потенціал методу, тобто можливість отримання розвиваючого ефекту в процесі самого обстеження і побудови на його основі різних програм розвитку.

- економічність процедури. Ефективна діагностична методика – це коротка, багатofункціональна процедура, яка існує як в індивідуальному, так і в груповому варіанті, легка в обробці і однозначна (по можливості) в оцінці даних, що отримуються.

Відповідно до мети психодіагностичної діяльності авторка виокремлює три основних діагностичних схеми: діагностичний мінімум, первинна диференціація норми і патології розумового розвитку і поглиблене психодіагностичне обстеження. Кожна схема спрямована на вирішення своїх завдань психологічного супроводу та має власні обмеження. Разом з тим зазначені схеми органічно взаємопов'язані між собою і в реальній шкільній практиці та можуть застосовуватися в певній системі, послідовності.

Перша психодіагностична схема – діагностичний мінімум. Вона являє собою комплексне психолого-педагогічного обстеження всіх школярів певної паралелі. Схема орієнтована на виявлення соціально-психологічних особливостей шко-

лярів, що істотно впливають на ефективність їх навчання і розвитку. Реалізація схеми дозволяє, по-перше, визначити групу школярів, у яких є помітні труднощі в навчанні, поведінці і психологічному самопочутті в шкільному середовищі, по-друге, визначити ті специфічні особливості когнітивної, емоційно-вольової та особистісної сфери всіх школярів обстежуваної паралелі, знання яких необхідно для успішного психологічного супроводу освітнього процесу в подальшому.

Діагностичний мінімум має диференційний характер – він дозволяє умовно розподілити усю групу обстежуваних на дві підгрупи – «психологічно благополучних» дітей, особливості психічного і особистісного розвитку яких не призвели нині до істотних проблем у навчанні, взаємодії і самопочутті в шкільному середовищі, та дітей «з проблемами навчання і розвитку» [2].

У разі виявлення проблем рекомендується поглиблене обстеження особистості школяра, для чого здійснюється індивідуальний відбір методик.

У 2018 році науковими співробітниками УНМЦ практичної психології і соціальної роботи здійснено дослідження організаційного та методичного забезпечення діяльності психологічної служби навчальних закладів в умовах об'єднаних територіальних громад. Реформування системи освіти, створення об'єднаних територіальних громад, організаційні зміни у діяльності психологічної служби – все це суттєво впливає на професійну діяльність практичних психологів і соціальних педагогів закладів освіти різного типу, методистів психологічної служби. У дослідженні (анкетування, опитування, фокус-групи) взяли участь працівники психологічної служби Дніпропетровської, Запорізької та Сумської областей, загальна кількість учасників – 98 осіб, з них: практичних психологів – 33 особи, методистів психологічної служби – 65 осіб. Метою дослідження було визначення найбільш актуальних потреб цільової аудиторії у методичному забезпеченні їх професійної діяльності. В результаті дослідження були виявлені наступні проблеми:

- недостатня кількість методик корекційно-розвивальної роботи (сертифіковані програми) – 20% опитаних;

- методичне забезпечення усіх напрямів професійної діяльності – 12% опитаних;

- відсутність діагностичних мінімумів для роботи практичних психологів і соціальних педагогів – 7% опитаних;
- методики і протоколи діяльності фахівців в умовах впровадження концепції Нової української школи – 9%.

Таким чином, проблема забезпечення практичних психологів і соціальних педагогів діагностичними мінімумами для здійснення моніторингу рівнів психічного і особистісного розвитку здобувачів освіти та учнівських колективів посідає чільне місце серед актуальних проблем методичного забезпечення діяльності психологічної служби системи освіти.

РОЗДІЛ 3. Особливості діагностичної роботи працівників психологічної служби з різними цільовими аудиторіями

Для більш глибокого розуміння особливостей і змісту діагностичних мінімумів, обґрунтування переліку психодіагностичного інструментарію, що пропонується для практичної роботи працівникам психологічної служби, необхідно окреслити: вікові особливості здобувачів освіти на певному рівні їх особистісного розвитку; специфіку соціальної ситуації розвитку; психічні новоутворення, що виникають у цей період; труднощі розвитку та кризові явища які є притаманними конкретним віковим групам.

3.1. Заклад дошкільної освіти

Дошкільним дитинством вважається період від 3 до 6 (7) років. Передують йому період немовляти (від 0 до 1 року) і раннього віку (від 1 до 3 років). Згідно із Законом України «Про дошкільну освіту» заклади дошкільної освіти забезпечують розвиток, виховання і навчання дітей віком від одного до шести (семи) років. Проте, як свідчить практика, більшість закладів розпочинають роботу з дітьми 3 року життя. Соціальна ситуація розвитку дитини цього віку характеризується сумісною діяльністю дитини і дорослого, метою якої виступає засвоєння суспільно вироблених способів вживання предметів. Предметна діяльність стає провідною у психічному розвитку дитини. Найважливішим психологічним новоутворенням цього періоду є поява свідомого виявлення свого «Я». Усвідомлення свого Я, зародження самосвідомості, прагнення виділитися обумовлюють виникнення кризи трьох років. Психічний розвиток саме дітей дошкільного віку розглядається як період від 3 до 6 (7) років, що протікає безпосередньо після кризи 3 років. Періоди дошкільного віку (за Законом України «Про дошкільну освіту») такі: молодший дошкільний вік (від трьох до чотирьох років); середній дошкільний вік (від чотирьох до п'яти років); старший дошкільний вік (від п'яти до шести (семи) років). Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку

характеризується розширенням сфери взаємодії та колом спілкування дитини. Провідним видом діяльності стає рольова гра. До новоутворень цього періоду відносяться довільність поведінки, засвоєння моральних норм поведінки, супідрядність мотивів тощо. Завершується період дошкільного дитинства кризою шести-семи років, коли дитина прагне стати школярем [14].

Дошкільний вік – відповідальний і дуже короткий етап психічного розвитку дитини. Цей період характеризується бурхливим і стрімким розвитком всіх сторін психіки дитини: формуються основи особистості, удосконалюються емоційна та когнітивна сфери. Тим самим закладається фундамент для подальшого зростання. В обов'язки практичного психолога входить вивчення та визначення індивідуальних особливостей динаміки розвитку дитини, її потенційних можливостей в освітньому процесі [19]. Тому в діяльності практичного психолога значне місце займає діагностика.

Психодіагностика в закладах дошкільної освіти визначається як «діяльність з психологічного вивчення дитини протягом дошкільного віку, в контексті сім'ї та освітньо-розвивального середовища закладу дошкільної освіти» [8; 10; 7].

Предметом психодіагностики в умовах закладу дошкільної освіти є «індивідуально-вікові особливості дітей, причини порушень і відхилень в їх психічному розвитку» [7].

Мета діагностичної діяльності практичного психолога – «виявлення рівня актуального розвитку дитини і специфіки цього розвитку, на основі аналізу яких можливе встановлення психологічного діагнозу і визначення імовірного прогнозу подальшого розвитку дитини з виходом на адекватні для нього вид, форму і режим навчання, рекомендації по розвивальній та/або корекційній роботі для усіх спеціалістів супроводу дитини в освітньому просторі» [23].

У психодіагностиці дітей дошкільного віку зазначають такі особливості при підборі психодіагностичних методик [8]:

1. Необхідність дослідження динаміки психічного розвитку дитини обумовлює доцільність підбору психодіагностичних методик, які повинні зберігати наступність для вивчення різних періодів дошкільного віку. Такий підхід дозволить скласти історію розвитку дитини в освітніх умовах.

2. Психодіагностичні методики повинні надавати мож-

ливість виявити центральні онтогенетичні моменти, етапність у розвитку кожної сторони психіки. Таким чином, будуть вивчені параметри, що характеризують процес становлення особистості дитини.

3. Психодіагностичні методики повинні носити розвиваючий характер і вже в процесі їх використання приводити до позитивних змін в особистості вихованців на основі осмислення ними ряду моментів своєї життєдіяльності, стимулювати об'єктивацію внутрішніх тенденцій в сукупності різноманітних проявів: мовних, поведінкових, емоційних.

4. Психодіагностичні методики повинні давати можливість побудувати взаємодію дорослого і дитини таким чином, щоб:

- не допустити перевтоми дитини, бути економічними за процедурою;
- виключити вплив на кшталт навіювання дорослого на дитину;
- давати вихованцю можливість максимально вільно висловити свій внутрішній світ;
- створювати знайому дитині освітню ситуацію, хоча і змодельовану з моніторинговими цілями.

5. Психологічні методики повинні бути розроблені або модифіковані таким чином, щоб:

- дозволяти моделювати за допомогою різних засобів ситуації тих видів діяльності, в яких відбувається формування будь-якої інтегративної якості, забезпечуючи зв'язок діагностичної та освітньої роботи;
- результати методик могли б бути виражені не тільки в кількісних показниках, а й в якісних, відображаючи індивідуальні освітні потреби кожного вихованця;
- сукупні дані, отримані за допомогою комплексу методик, дозволяли б не тільки зробити висновок про окремих психічний процес (пам'ять, мовлення, сприйняття, мислення тощо), але й скласти б цілісне уявлення про розвиток особистості дитини.

6. Вивчення психічного розвитку дитини у взаємозв'язку особистісних і операційно-технічних аспектів діяльності вихованця, освоєння яких становить зміст його розвитку і освіти.

7. Комплексне використання формалізованих і малоформалізованих методик, а також методів діагностики та експертної оцінки досягнення дітей.

Крім того, науковці зазначають, що при проведенні психологічного обстеження дитини дошкільного віку необхідно дотримуватись певних умов. Умовно їх можна розподілити за аспектами, що ними регламентуються на:

- регламентація простору
  - спеціальне приміщення для роботи (в кімнаті не повинно бути медичних інструментів, яскравих барвистих плакатів тощо);
  - обов'язкове знайомство дитини з даною кімнатою;
  - регламентація емоційного навантаження
  - встановлення емоційного контакту з дитиною (напередодні з'ясувати, як звертаються до дитини в сім'ї; що вона любить. Не варто звертатись до дитини за прізвиськом!);
  - утримання єдиної просторової позиції психолога і дитини (очі психолога на рівні очей дитини), яка забезпечується відсутністю домінант дорослого та організована в дитячому просторі (дитячий стіл і стільчики, сидіти дитина може поруч з психологом або з боку, але не через стіл і т. д.);
  - надання початкового вільного вибору сфери діяльності («гра», «малюнок», «спілкування» і т.д.), що забезпечує поле можливостей для дитини;
- регламентація інтелектуального навантаження
  - забезпечення зміни видів діяльності, на основі яких побудовані завдання (спілкування – конструювання – рух – малювання);
  - кожний вид завдання необхідно починати з легкого (тренувального) варіанту, щоб дитина зрозуміла, в чому воно полягає, і відчула задоволення від його успішного виконання;
  - під час обстеження слід підтримувати інтерес до завдань, які виконує дитина;
  - різні види допомоги необхідно строго дозувати і обов'язково фіксувати в протоколі обстеження;
  - при проведенні обстеження необхідно максимально використовувати психолого-педагогічне спостереження за поведінкою та діяльністю дитини в дошкільному закладі;
- регламентація часу
  - обстеження повинно бути узгоджено з розкладом дня дітей дошкільного віку. Доцільно його проводити у першу половину дня;
  - час психодіагностичного обстеження дитини дошкіль-

ного віку складає 30-60 хв. в залежності від віку дитини. Половина зазначеного часу використовується за бажанням дитини, а половина – власне на психодіагностичне обстеження;

- безперервна тривалість обстеження не повинна перевищувати 20 хвилин (у старшому дошкільному віці), при перших ознаках втоми потрібно перейти на інший вид роботи [11; 14; 7; 6].

Наведемо приклад розподілу часу психодіагностичного обстеження дитини дошкільного віку (за Гріньовою О. М. та Терещенко Л. А.):

- практичний психолог ЗДО має провести три тести, а дитина старшого дошкільного віку) хоче гратись, слухати казку і співати. У такому випадку час психодіагностичного обстеження може бути розподілений таким чином:

1. Спільна гра психолога з дитиною – 5-10 хв.
2. Проведення першого тесту – 5-10 хв.
3. Читання казки дитині – 5-10 хв.
4. Проведення другого тесту – 5-10 хв.
5. Спів пісень за бажанням дитини – 5-10 хв.
6. Проведення третього тесту – 5-10 хв.
7. Подяка психолога дитині за продуктивну роботу;

У підсумку, загальний час роботи психолога з дитиною склав від 30 до 60 хвилин; час, затрачений безпосередньо на проведення діагностичних методик – від 15 до 30 хвилин і час безперервного обстеження на перевищив рекомендовані 20 хвилин.

В науковій літературі визначені правила які мають бути враховані при проведенні діагностики [6; 7]:

- Обов'язково звертайте увагу на інструкцію, яка дається в кожній методиці. Пам'ятайте, що неправильна інструкція може повністю змінити зміст завдання і, отже, отриманий Вами результат.

- Не забувайте про те, що кожна методика розрахована на певний вік. Тому уважно стежте за тим, щоб вік досліджуваної дитини збігався з тим віком, для якого складена дана методика. Існують методи, які можна використовувати в різних вікових групах. У таких випадках звертайте увагу на інструкцію та спосіб подачі матеріалу для кожного віку.

- Результати, отримані Вами, також не можуть бути однакові для різного віку. Тому будьте уважні при інтерпретації

результатів, обов'язково звіряйте їх з нормативністю, тобто з тими результатами, які є типовими для дітей даного віку. Пам'ятайте і про те, що тільки за даними однієї методики, навіть якщо результати дитини нижче, ніж повинні бути в нормі, ще не можна зробити висновок про її відсталість, так само як і про обдарованість. Такий висновок може бути зроблений тільки в тому випадку, якщо дані всіх інтелектуальних тестів (або більшості з них) нижче або вище норми.

- Багато методик вимагають спеціального «стимульного матеріалу» тобто карток, текстів, картинок, які пропонуються дитині. Не забувайте, що всі інструкції про порядок пред'явлення і способи подачі цього матеріалу обов'язкові; при недотриманні їх або зміні самого матеріалу Ви отримаєте зовсім інший результат.

- Існують так звані суб'єктивні необ'єктивні методики, способи аналізу отриманих результатів. Одні з них мають точні ключі й розраховані за балами варіанти відповідей, інші вимагають не кількісної, але якісної інтерпретації; хоча працювати з ними важче, часто ці методи дають більш важливі дані про психічний стан дитини. Однак при роботі з ними треба проявляти особливу увагу і звіряти отримані результати з показниками, отриманими в інших тестах.

- Ніколи не намагайтеся тиснути на дитину, тобто працювати з нею без її добровільного бажання. Заперечення дитиною ситуації обстеження може порушити весь процес діагностики і Ви отримаєте невірні результати. Намагайтеся теж не підкреслювати, що Ви перевіряєте дитину, ніби екзаменуете її, це призведе до напруженості, скутості і також порушить об'єктивність отриманих даних. Можете включити обстеження в процес будь-якої спільної діяльності, навіть ігрової, але тільки в тому випадку, якщо дитина може зосередитися і в процесі цієї гри, виконати завдання, а не кинути його на півдорозі, якщо воно їй здасться не цікавим або важким.

Психологічне діагностування в закладах дошкільної освіти є плановим, а також здійснюється за запитом батьків або осіб, що їх замінюють, вихователів і адміністрації ЗДО. Зауважимо, що здійснювати індивідуальну діагностику, корекцію психолог може за запитом учасників освітнього процесу, отримавши письмову згоду батьків (законних представників). Зазначена згода може бути відкликана у будь-який момент [19].

В рамках діагностичного мінімуму практичним психологом закладу дошкільної освіти протягом року проводяться такі обстеження:

вересень – психологічний супровід адаптаційного періоду новоприбулих дітей (вивчення ступеня адаптації до умов закладу дошкільної освіти: опитування та анкетування педагогів і батьків, спостереження за поведінкою та емоційним станом дітей);

листопад – діагностика особливостей розвитку пізнавальної сфери дітей середньої групи;

січень – діагностика психологічної готовності дітей старшої групи до навчання в школі;

лютий – діагностика особливостей розвитку емоційної сфери дітей молодшої групи [12].

Психодіагностичний інструментарій практичного психолога закладу дошкільної освіти доволі різноманітний. У «Переліку психодіагностичних методик та методик для соціально-психологічних досліджень» що додається, зазначено методики, які дозволяють вирішити зазначені вище завдання з обстеження дітей дошкільного віку.

3.2. Заклад загальної середньої освіти

3.2.1. Початкова школа

Початкова школа – дуже важливий етап особистісного, інтелектуального і фізичного розвитку дитини, тому працівники психологічної служби закладу освіти мають приділяти особливу увагу учням перших класів. Особливо на етапі адаптації дитини до навчання.

Загальною метою діяльності психологічної служби в початковій школі є формування і розвиток особистості дітей, створення психологічно-педагогічних умов для розкриття творчих здібностей кожного учня, забезпечення його активності в засвоєнні знань, набутті вмінь та навичок, необхідних для подальшого успішного навчання в основній школі, досягнення оптимального рівня розвитку пізнавальної, емоційно-вольової та моральної сфер особистості молодшого школяра з урахуванням його психофізіологічних індивідуальних особливостей, життєвої історії і умов сімейного виховання.

Молодший шкільний вік охоплює період життя людини від

6-7 до 10-11 років. У цей час відбувається активне анатомічно-фізіологічне дозрівання організму, що створює можливості для здійснення цілеспрямованої поведінки, абстрактного мислення, планування й виконання програми дій. Зростає пластичність нервових процесів, спостерігається більша, ніж у дошкільників, урівноваженість процесів збудження і гальмування, хоча процеси збудження ще домінують, що визначає такі характерні особливості молодших школярів, як непосидючість, підвищена емоційність. Зростає функціональне значення другої сигнальної системи.

Особливості соціальної ситуації розвитку першокласника характеризуються тим, що він набуває абсолютно нового соціального статусу, ніж дошкільник. Вперше в своєму житті дитина починає відігравати соціально значущу роль – роль учня. Вперше у своєму житті дитина виконує соціально значущу діяльність – учіння. В учня поступово формується усвідомлення про власні права і обов'язки, що пов'язані з новою соціальною роллю.

Для дітей молодшого шкільного віку провідним видом діяльності є навчальна. В ній формуються основні новоутворення молодших школярів у пізнавальній (внутрішній план дій, пізнавальна потреба, довільність усіх психічних процесів) та особистісній сферах (потреба в самоствердженні, самооцінка, рефлексія тощо).

Таким чином, молодший шкільний вік є важливим і доволі складним етапом життєвого шляху дитини. Як перші три роки життя відіграють значну роль у становленні особистості, так і перші роки навчання багато в чому визначають подальше перебування дитини в школі, її життєвий шлях. Від того, як пройде адаптація, засвоєння нових вимог, сформується мотивація навчання тощо, залежить розвиток дітей у середніх і старших класах: адже більшість болючих шкільних проблем сягають корінням саме початкової ланки.

Основними завданнями діяльності психологічної служби у початковій школі в роботі з дітьми є:

- визначення готовності дитини до навчання у школі та побудова на цій основі корекційно-розвивальних програм індивідуального розвитку та визначення найбільш оптимальної навчальної програми і програми індивідуального розвитку;
- адаптація дитини до навчання, нового шкільного колек-

тиву, педагогів, формування навичок навчальної діяльності та самоконтролю;

- визначення особливостей сімейного виховання та найближчого соціального оточення, прищеплення навичок міжособистісного спілкування;
- раннє виявлення здібностей, інтересів і нахилів дитини та побудова на цій основі позакласної та позашкільної роботи, залучення до різноманітних форм творчої самореалізації;
- визначення причин труднощів у навчанні та адаптації до шкільного життя та побудова на цій основі корекційно-розвивальних програм;
- профілактика неуспішності, девіантної поведінки та конфліктів з однолітками і старшими;
- формування довільності психічних процесів, самоконтролю, навичок самостійної учбової діяльності.

Основними складовими поняття готовності до навчання в середній школі:

- сформованість основних компонентів учбової діяльності;
- успішне засвоєння програмного матеріалу початкової школи;
- сформованість мотивації навчання та виражені пізнавальні інтереси;
- повна сформованість новоутворень молодшого шкільного віку;
- якісно новий тип взаємовідносин з учителем та однолітками.

Це і є основні показники, за якими психолог може визначити готовність молодшого школяра до переходу в основну школу [21, 22].

В рамках діагностичного мінімуму практичним психологом закладу загальної середньої освіти у початковій школі протягом року проводяться такі обстеження:

вересень – жовтень – діагностика адаптації учнів до освітнього процесу (опитування та анкетування учнів, педагогів та батьків, спостереження за поведінкою та емоційним станом молодших школярів, комплекс психодіагностичного інструментарію для дослідження адаптації першокласників);

листопад – індивідуальна та групова діагностика учнів 2-4 класів (дослідження пам'яті, уваги, мислення).

грудень – поглиблена повторна діагностика учнів з низьким рівнем адаптації до освітнього процесу;

січень – дослідження особливостей формування особистості обдарованих дітей (креативність, здібності, обдарованість);

лютий – дослідження психологічної готовності учнів 4-х класів до навчання у основній школі.

3.2.2. Основна школа

До основної школи відносяться 5–9 класи. Відповідно, учні цих класів відносяться до підліткової вікової групи. Підлітковий період охоплює дітей віком від 11-12 до 15-16 років.

Підлітковий вік часто називають критичним, кризовим. Криза підліткового віку полягає у переході від залежного дитинства до незалежної дорослості. Тому підлітка іноді називають: «вже не дитина, але іще не дорослий».

У підлітковому віці провідним видом діяльності стає міжособистісне спілкування з однолітками. Цей вид діяльності обумовлює не тільки найважливіші новоутворення цього періоду, а й зміст внутрішнього життя молодшої людини. Найхарактернішими формами поведінки у цьому віці є спілкування, засвоєння і відтворення зразків соціальної поведінки дорослих.

Характерною ознакою поведінки підлітків є схильність до експериментування. Причому експериментування це стосується у першу чергу себе самого і найближчого соціального оточення. Підліток експериментує з власним тілом (вживання алкоголю та наркотичних речовин), з батьками (непокора, спротив, дратування), з вчителями («чому я маю виконувати ваші вказівки») і з однолітками (відігравання різних соціальних ролей та позицій).

Найважливішим новоутворенням підліткового віку є становлення самосвідомості, яке найперше характеризується почуттям дорослості, формуванням самооцінки і появою прагнення до самовиховання і саморозвитку.

Центральним і специфічним новоутворенням в особистості підлітка є уявлення про себе як уже не дитину, а дорослого, він намагається бути дорослим. Цю особливість називають почуттям дорослості, яке полягає в тому, що підліток

заперечує свою приналежність до дітей, але у нього ще немає відчуття істинної, справжньої дорослості, хоча є потреба у визнанні його дорослості оточуючими.

Найважливіші напрями роботи психолога основної школи з учнями.

Психологічне забезпечення адаптації дітей до навчання в основній школі. Перехід від початкової до основної школи – важкий етап шкільного навчання. Він пов'язаний у першу з тим, що замість одного вчителя, який уособлював собою суспільні вимоги до навчання і поведінки дитини, з'являються кілька вчителів, що мають неоднакові вимоги як до змісту і процесу навчальної діяльності учня, так і до його поведінки. Ускладнюється і збільшується навчальне навантаження, збільшується обсяг інформації, яку необхідно засвоїти, з'являється конкуренція між учнями, з'являються і розвиваються пізнавальні інтереси учнів, виявляються здібності і нахили. Часто дитина постає перед необхідністю інтегруватися у новий для себе колектив класу. Усе це вимагає великих емоційних та інтелектуальних зусиль від учня на тлі глибокої перебудови фізіологічних функцій його організму.

Саме психологічні особливості підліткового віку та специфіка освітнього процесу визначають напрямки роботи практичного психолога в основній школі.

Моніторинг динаміки розвитку класних колективів. Цей напрям роботи є чи не найважливішим, оскільки положення учня в колективі, його рольові позиції, неформальний статус, багато в чому визначають його ставлення до школи, до навчання, до однолітків, і в решті решт – впливають на процес соціалізації. Неприйняття дитини учнівським колективом часто призводить до пошуку нею можливостей самоствердження в інших групах і колективах, до втрати інтересу до навчання, конфліктів з педагогами і батьками, формуванню рис асоціальної, девіантної поведінки.

Індивідуальна робота з учнями, що потребують посиленої педагогічної уваги. Діти цієї категорії знаходяться у «зоні ризику», тобто легко можуть бути спровоковані на здійснення антисоціальних вчинків або девіантну поведінку. У разі виявлення таких учнів, з ними та їх найближчим соціальним оточенням здійснюється поглиблена психологічна діагностика, складається індивідуальна картка, та планується профілактична

і психокорекційна робота із залученням усіх учасників освітнього процесу та громадськості.

Підготовка учнів до профільного навчання у старшій школі. На основі вивчення навчальної документації, співбесід з учнем, батьками, вчителями, тестувань визначення навчальних інтересів, здібностей і життєвих планів підлітків та розробка рекомендацій щодо подальшого навчання (профільні старші класи, ПТНЗ та ін.). Практичному психологові необхідно пам'ятати, що вибір профілю навчання у першу чергу обумовлений життєвими планами підлітка, уявленням про свою майбутню професію та життєвий шлях.

Професійна орієнтація. Цей напрям роботи практично-го психолога щільно пов'язаний із попереднім. Основним завданням тут є проінформувати учня про його здібності, нахили, мотиви і можливості в опануванні груп (або типів) професій ні в якому разі не нав'язуючи конкретну професію або конкретний навчальний заклад. Рішення про подальше навчання учень приймає самостійно на основі інформації, що йому надає психолог.

Психологічна просвіта є важливим засобом підвищення психологічної культури. Підвищенню психологічної культури учнів сприяють як спеціальні заходи, так і неспеціальні. До спеціальних ми відносимо заходи, що прямою своєю метою мають підвищення обізнаності підлітків у галузі психології, людських стосунків, спілкування, конфліктів, девіантної поведінки, вікових закономірностей розвитку індивіда, міжособистісних відносин, групових ролей і т.п. Така робота зазвичай здійснюється за допомогою лекцій, рольових ігор, тренінгів, факультативних занять, гуртків, самостійної творчої роботи учнів. Досвід свідчить, що підлітки, в силу своїх вікових особливостей, виявляють великий інтерес до різних аспектів психологічного знання та застосування цих знань на практиці. Тому психологічні гуртки, факультативи, семінари та інші форми поза-класної навчально-розвиткової роботи психолога користуються великою популярністю у підлітків.

До неспеціальних заходів, що сприяють підвищенню психологічної культури учнів, можна віднести професійну діяльність психолога, що має інші цілі, та, навіть саму його поведінку в закладі освіти. Такі форми роботи як, психологічне консультування, групова або індивідуальна психодіагностика,

спілкування з колегами по роботі та учнями – усе це можна розглядати як елементи підвищення психологічної культури підлітків [21, 22].

В рамках діагностичного мінімуму практичним психологом закладу загальної середньої освіти у основній школі протягом року проводяться такі обстеження:

вересень – жовтень – діагностика адаптації учнів до умов навчання в основній школі (опитування та анкетування учнів, педагогів та батьків, спостереження за поведінкою та емоційним станом школярів, комплекс психодіагностичного інструментарію для дослідження адаптації п'ятикласників)

листопад – діагностика учнів 6-8-х класів (особливості міжособистісної взаємодії, вивчення особистісних рис та якостей);

грудень – поглиблена повторна діагностика учнів з низьким рівнем адаптації до умов навчання в основній школі;

січень – діагностичне обстеження учнів 9 класів з метою допомоги їм у профільному і професійному самовизначенні.

3.2.3. Старша школа

Більшість вітчизняних і зарубіжних авторів (Л. Виготський, Д. Ельконін, Е. Еріксон), старший шкільний вік об'єднують з підлітковим в один етап психічного розвитку, у якому перша фраза, власне підлітковий вік, характеризується виникненням нових особливостей, властивих цьому періоду розвитку, а друга фраза, старший шкільний, розглядається як фаза зростаючої стабілізації психічних і фізіологічних процесів, фаза закріплення і вдосконалення попередніх надбань дитини.

Від такого підходу відступає Л. Божович [3], яка називає цей віковий період психічного розвитку дитини перехідним періодом від дитинства до дорослості – періодом ранньої юності. Дослідниця аналізує особистість старшого школяра з точки зору змін які в ній відбуваються у зв'язку з виникненням нової, властивої тільки цьому віку внутрішньої позиції, на основі якої відбуваються докорінні зміни у змісті і співвідношенні основних мотиваційних тенденцій старшого школяра, а також перебудовуються і всі інші його психологічні особливості.

Соціальна ситуація розвитку старшого школяра (з якою

пов'язана його внутрішня позиція) полягає в тому, що молода людина знаходиться на порозі вступу в самостійне життя. При цьому Л. Божович підкреслює, що це завдання виникає не в кінці старшого шкільного віку разом із закінченням школи, а актуальна впродовж усього періоду його розвитку в цьому віці.

Принципова відмінність внутрішньої позиції старшого школяра від внутрішньої позиції підлітка полягає, перш за все, в тому, що учні старших класів звернені в майбутнє і сьогодення бачиться їм у світлі цієї основної спрямованості. Їхній особистий вибір подальшого життєвого шляху, самовизначення стає для них тим афективним центром життєві ситуації навколо якого починає обертатися і вся їхня діяльність, і всі їхні інтереси [3, с. 283].

В старшому шкільному віці, у порівнянні з підлітковим, змінюється характер залежності між вибором професії і навчальними інтересами учнів. Підлітки вибираючи собі професію, зазвичай, виходять із наявних у них навчальних інтересів. На відміну від цього старші школярі, навпаки, починають цікавитись тими навчальними предметами, які їм потрібні у зв'язку з обраною професією. Таким чином, якщо перші дивляться в майбутнє з позиції сьогодення то другі дивляться на сьогодення із майбутнього. Мотиви пов'язані з майбутнім учня, з необхідністю отримати освіту, домогтись необхідних знань, стають тепер не тільки домінуючими, але і безпосередньо спонукають навчальну діяльність учнів [3, с. 285].

Своєрідність мислення у старшому шкільному віці створюють не інтелектуальні операції самі по собі, а афективно забарвлена інтелектуальна діяльність, пов'язана самовизначенням та прагненням до створення власного світогляду. На відміну від підлітка, який в значній мірі звернений на пізнання самого себе, своїх переживань, і на відміну від молодшого школяра, чия увага цілком спрямована на зовнішній світ, учні старших класів прагнуть пізнати цей зовнішній світ з метою знаходження в ньому свого місця, а також для того, щоб отримати опору для своїх поглядів і переконань. Таким чином, старші школярі також як і молодші, звернені назовні, але вони не просто пізнають навколишнє, а виробляють на нього свою власну точку зору. Це загальна мотиваційна спрямованість

учнів старшого шкільного віку і створює своєрідність їхньої пізнавальної діяльності.

Отже, саме в мотиваційній сфері юнака Л. Божович знаходить основні якісні зрушення, що становлять головне новотворення цього віку – спрямованість у майбутнє та пов'язані з ним особистісне і професійне самовизначення.

Підводячи підсумок розгляду психологічних особливостей старшого шкільного віку Л. Божович наголошує на тому, що в цей період відбувається рішучі зрушення як в змісті мотиваційних тенденцій учнів, так і в загальній будові їхньої мотиваційної сфери і в механізмах спонукальної дії мотивів. За змістом на перше місце висуваються мотиви, пов'язані з життєвими планами учня, його намірами, його світоглядом і самовизначенням. За своєю будовою мотиваційна сфера починає характеризуватися не послідовним рядом мотивів, а їхньою ієрархічною структурою, наявністю певної системи підпорядкування різних мотиваційних тенденцій на основі провідних для особистості мотивів. За механізмом дії мотиви в старшому шкільному віці є не безпосередньо діючими, а виникають на основі свідомо поставленої мети і свідомо прийнятого наміру [3, с. 312].

З урахуванням особливостей раннього юнацького віку у відповідності до орієнтовних циклограм діяльності в рамках діагностичного мінімуму практичним психологом закладу загальної середньої освіти у старшій школі протягом року проводяться такі обстеження:

вересень – жовтень – діагностика адаптації учнів до умов профільного навчання в старшій школі (опитування та анкетування учнів, педагогів та батьків, спостереження за поведінкою та емоційним станом школярів, комплекс психодіагностичного інструментарію для дослідження адаптації десятикласників);

грудень – поглиблена повторна діагностика учнів з низьким рівнем адаптації до умов профільного навчання в старшій школі;

лютий – діагностика професійного самовизначення старшокласників.

У «Переліку психодіагностичних методик та методик для соціально-психологічних досліджень» що додається, запропоновано методики, які ми пропонуємо застосовувати для

здійснення психодіагностичного супроводу адаптації до умов профільного навчання в старшій школі та професійного самовизначення старшокласників.

3.3. Діагностична робота з педагогічними працівниками

Важко переоцінити роль особистості вчителя у здійсненні завдань освітнього процесу, тому принципово важливо зосередити увагу на захисті і збереженні психічного здоров'я педагогів, профілактиці їх емоційного чи професійного вигорання, вдосконаленні навичок міжособистісного спілкування та соціальних компетенцій.

Основні завдання психологічної служби у роботі з педагогічними працівниками:

- підвищення психологічної культури шляхом проведення консультацій, навчальних семінарів і тренінгів;
- консультування педагогів щодо особливостей реалізації особистісно-орієнтованого підходу у вихованні учнів початкової школи
- здійснення моніторингів і психодіагностичних обстежень як класу в цілому, так і окремих учнів за власною ініціативою і на прохання педагогів;
- спільна корекційно-розвиткова робота з учнями, що мають труднощі в адаптації чи навчанні;
- участь у спільній роботі з батьками та найближчим соціальним оточенням.

В орієнтовних циклограмах діяльності працівників психологічної служби у системі освіти зазначено, що робота практичного психолога та соціального педагога з педагогічними працівниками проводиться постійно. Вибір діагностичних методик із запропонованого переліку може здійснюватися з метою вирішення конкретних завдань, які виникають в практичній діяльності фахівців.

Отже, діагностичний мінімум, що вміщено нижче, розроблено у відповідності до нормативних документів, які регулю-

ють діяльність працівників психологічної служби, та циклограм щорічної діяльності практичних психологів і соціальних педагогів закладів освіти. Комплекси психодіагностичних методик складено відповідно до вікових особливостей здобувачів освіти (заклади дошкільної освіти, початкова, основна та старша школа). Із запропонованого переліку фахівець обирає методiku за відповідним напрямом з урахуванням власної фахової компетентності та тих завдань, які вирішує обрана методика в ході психодіагностичного обстеження.

Ми сподіваємося, що дана робота не залишиться поза увагою фахівців. Автори мають надію, що цей експериментальний посібник стане у нагоді і студентам. Для нас важливо щоб відгуки і пропозиції, які надішлють нам читачі про цю роботу, слугували для її вдосконалення у майбутньому.

РОЗДІЛ 4. Перелік психосоціальних методик та методик для соціально-психологічних обстежень

4.1. Діагностичний мінімум. Заклад дошкільної освіти

№ п/п	Циклограма	Назва методики, автор	Джерело	Для вирішення якого завдання щастосовується	Вік до-сліджу-ваних
1. Дослідження адаптації дошкільників до закладів дошкільної освіти					
1.1.	Адаптація дитини до дошкільного закладу	Анкета для батьків «Чи готова ваша дитина до ДНЗ?»	Мащенко Ж. Адаптація дитини в ДНЗ / Ж. Мащенко, Г. Нижник; упор. Т. Шаповал – Київ : Вид. група «Шкільний світ», 2016. – С. 102-103. Мушинський В., Савельєва Н. Психодіагностичні мінімуми в ДНЗ // Психолог дошкільня, 2012, № 10. – С. 20-27 Стреж Л.В. Сходінки адаптації дітей раннього віку / Людмила Стреж. – К.: Шк. Світ, 2009. – С. 51-53	Прогнозування можливого перебігу адаптації дитини до ЗДО	2-3 роки

1.2.		Опитувальник для батьків «Чи готова ваша дитина відвідувати дитячий садок	Боровська О., Стаценко Н. Робота із сім'єю новачка // Практичний психолог: дитячий садок, 2015, №6. – С. 15-23.	Загальний прогноз адаптації	2-3 роки
1.3.		Анкета для батьків «Як дитина адаптується до дитячого садка» (автор Г. Андрійченко)	Андрійченко Г. Батьківський клуб полегшує адаптацію новачків // Практичний психолог: дитячий садок, 2018, № 6. – С. 16-23	Прогнозування успішності адаптації дитини до умов закладу дошкільної освіти	2-3 роки
1.4.		Анкета для батьків «Чи готова Ваша дитина до вступу в дошкільний заклад?» (автор О. Севостьянова)	Форунатова М. Система діагностичної роботи в групі дітей раннього віку // Практичний психолог: дитячий садок, 2017, № 7. – С. 17-25	Прогнозування перебігу адаптації дитини до дошкільного закладу	2-3 роки
1.5.		Лист адаптації (автори Л. Васильєва, О. Маховская, Е. Яковлева)	Васильєва Л.И., Маховская О.И., Яковлева Е.Ю. Эмоциональное благополучие ребенка в период адаптации к детскому саду // Психолог в детском саду, 2011, № 3. – С. 102-116	Діагностика і відстеження динаміки адаптаційних показників і тривалість їхньої стабілізації	2-3 роки
1.6.		Спостереження за дитиною в період адаптації	Павелків Р.В. Психодіагностичні інструментарій в умовах дошкільного закладу / Р.В.Павелків, О.П. Цигипало – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – С. 125-127	Визначення рівня адаптації дитини до ЗДО	3-6 роки
1.7.		Методика «Маски» (автор	Мойзріст О. Визначаємо своєрідність емоційного розвитку дитини /	З'ясування настрою дитини,	5-7 роки

	Т. Марциновська)	/ Практичний психолог: дитячий садок, 2017, № 4. – С. 34-42	який переважає під час її перебування в групі дитячого садка	
1.8.	Методика «Мій настрій» (автори Н.В. Сосновенко, А.І. Пінякова)	Робоча книга працівника психологічної служби: практичний посібник – Т. І.: Адаптація дітей (учнів/студентів) до навчально-виховного процесу/ наук. ред.: В.Г. Панок; авт..кол. 1 т.: Н.В. Сосновенко, А.І. Пінякова. – К.: Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2014. – С.21-24	Визначення емоційного стану дитини як показника перебування адаптаційного процесу	5-7 роки
1.9.	Анкета для вихователів «Визначення емоційного благополуччя дитини в групі дитячого садка» (автори Г. Любина, А. Мікулік)	Мойзріст О. Вивчаємо особливості емоційного розвитку дитини // Практичний психолог: дитячий садок, 2017, № 9. – С. 15-22	Визначення впливу на дитину перебування в групі	5-6 роки
2. Дослідження емоційної сфери				
2.1.	Методика «Мій настрій»	Павелків Р.В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу / Р.В.Павелків, О.П. Цигипало – К.: «Центро учбової літератури», 2017. – С. 109	Визначення уміння називати і показувати свій емоційний стан	2-3 роки
2.2.	Методика вивчення емоційного стану (автор О. Курчова)	Мойзріст О. Визначаємо своєрідність емоційного розвитку дитини // Практичний психолог: дитячий садок, 2017, № 4. – С. 34-42	Визначення ступеню розуміння свого емоційного стану та	I етап – 3-7; II етап – 5-7

			НШІХ людей	
2.3.	Анкета для педагогів та батьків щодо вивчення проявів тривожності у дитини (автори Г. Лаврентьева, Т. Титаренко)	Білопола В. Психолого-педагогічний супровід тривожної дитини // Практичний психолог: дитячий садок, 2015, № 2. – С. 15-23.	Визначення загального рівня тривожності дитини	4-7 років
2.4.	Методика «Розкажи історію» Г.Х. Махортова	Корнілова В.В. Застосування проактивних методів у дитячій психодіагностиці // Практична психологія та соціальна робота, 2013, № 9. – С. 25-34	Визначення рівня тривожності дитини	Від 4-5 до 10 років
2.5.	Тест тривожності Р. Темпл, В. Амен., М. Доркі	Галян І. М. Психодіагностика : навч. посіб. / І.М. Галян., – К.: Академвидав, 2009 – С. 385-394.	Визначення рівня тривожності дитини	Від 4 років
2.6.	Методика «Кактус» (автор М. Панфілова)	Крамченкова В. О. Психодіагностика розвитку дошкільників: ранній та молодший вік / В. О. Крамченкова – Х.: вида-во «Ранок», 2013. – С. 112-129 Мойзріст О. Вивчаємо особливості емоційного стану дитини // Практичний психолог: дитячий садок, 2017, № 9. – С. 15-22 Шпак М., Гончаровська Г. Психодіагностика дітей дошкільного віку // Психолог дошкільня, 2013, № 6, вкладка. – С. 20	Виявлення наявності агресії, її напрямку та інтенсивності	3-7 роки

2.7.	Методика експертної оцінки агресивності дитини	Крамченкова В.О. Психодіагностика розвитку дошкільників: ранній та молодший вік / В.О. Крамченкова – Х.: Вид-во «Ранок», 2013. – С. 110-111	Дослідження рівня агресивності дитини	Від 4 років
3. Дослідження пізнавальної сфери				
3.1.	Методика «Що тут зайве?»	Крамченкова В.О. Психодіагностика розвитку дошкільників: ранній та молодший вік / В.О. Крамченкова – Х.: Вид-во «Ранок», 2013. – С. 68-70	Визначення рівня розвитку образно-логічного мислення	Від 4 до 5 років
3.2.	Методика «Лабіринт»	Палій А., Палій Р. Вивчаємо особливості уваги дітей // Практичний психолог: дитячий садок, 2017, № 4. – С. 22-33.	Оцінювання стійкості й концентрації уваги на об'єкті	Від 4 років
3.3.	Методика «Знайди й викресли» (модифікований варіант методики Б. Бурдона «Коректурна проба»)	Палій А., Палій Р. Вивчаємо особливості уваги дітей // Практичний психолог: дитячий садок, 2017, № 4. – С. 22-33.	Визначення рівня концентрації і стійкості уваги	Від 4 років
3.4.	Методика «Сонце в кімнаті»	Палій А., Палій Р. Діагностика розвитку уяви дітей // Практичний психолог: дитячий садок, 2017, № 2. – С. 22-33.	Оцінювання універсальних творчих здібностей	4-5 роки
4. Дослідження готовності дітей до школи				
4.1.	Дослідження готовності дітей до школи	Стаденко Н.М., Імляшенко Т.Д., Обухівська А.Г. Психологічна готовність до навчання дітей шестирічного віку. Методика діагностики корекційно-розвиткової заняття. – Кам'янець-Подільський: Видавельц	Визначення готовності/ неготовності дітей шестирічного віку до навчання в школі	Від 5-6 років

	Одіннадцять інтелектуальних завдань різного змісту	ПП Зволейко Д.В., 2006. – 52 с.		
4.2.	Експрес-діагностика готовності дитини до навчання в школі	Коробко С. А., Коробко О. І. Робота психолога з молодшими школярами: методичний посібник. – К.: Літера ЛТД, 2006. – 416 с. Сосновенко Н. Досліджуємо рівень психологічної готовності дитини до навчання в школі // Практичний психолог: дитячий садок, 2016, № 12. – С. 23-29.	Визначення рівня фонематичного слуху, розвитку саморегуляції; словникового розвитку дитини; оцінювання короткочасної пам'яті й логічного мислення дитини	Від 6 років
4.3.	Методика вивчення зрілості дітей, що йдуть до першого класу	Галян І. М. Психодіагностика : навч. посіб. / І.М. Галян., – К.: Академвидав, 2009 – С. 368-376.	Оцінювання психосоціальної зрілості, здатності робити висновки, визначення рівня розвитку мислення і мови	Від 5-6 років
4.4.	Ігрова діагностична методика «Чарівні перетворення»	Карабаєва І.І., Савінова Н.В. Моніторинг якості дошкільної освіти: кваліметричний підхід до оцінки розвитку дитини: методичні рекомендації / І.І. Карабаєва, Н.В. Савінова. – Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2016. – С. 34-69.	Визначення особливостей індивідуального розвитку старших дошкільників: - рівня сформованості особистісно-оцінної компетенції	Від 5-7 років

				(когнітивна, емоційна і поведінкова складова); - рівня сформованості соціально- комунікативної компетенції; - рівня сформованості художньо-продуктивної компетенції (творчо уява як основа художньо-продуктивної компетенції); - рівня сформованості мовленнєвої та комунікативної компетенції.	Від 5-7 років
4.5.	Діагностичний комплекс, який складається з: - ігрової методики «Четвертий зайвий»; - ігрової методики «Порівняй»; - діагностичної бесіди.	Карабаєва І.І., Савінова Н.В. Моніторинг якості дошкільної освіти: кваліметричний підхід до оцінки розвитку дитини: методичні рекомендації / І.І. Карабаєва, Н.В. Савінова. – Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2016. – С. 95-105			Від 5-7 років
4.6.	Методика «Склади за зразком»	Соловйова А. Вивчаємо особливості вольового розвитку дитини		Вивчення особливостей вольової	Від 5-7 років

				Поведінки дитини в пізнавальній діяльності	Від 5-7 років
4.7.	(модифікований варіант методики Надії Цвіркун) Діагностика мотиваційної готовності	6-7 років// Практичний психолог: дитячий садок, 2013, № 6. – С. 31-41 Павелків Р.В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу / Р.В.Павелків, О.П. Цигипало – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – С. 207-208		Визначення рівня мотиваційної готовності до навчання у школі	Від 5-7 років

4.2. Діагностичний мінімум. Заклад загальної середньої освіти

4.2.1. Початкова школа

№ п/п	Циклограма	Назва методики, автор	Джерело	Для вирішення якого завдання щастосовується	Вік до-слів-жуваних
1. Дослідження адаптації першокласників до закладу загальної середньої освіти					
1.1.	Психологічний супровід адаптації учнів до освітнього процесу (1 класи)	Комплекс психодіагностичного інструментарію для дослідження адаптації учнів 1-го класу до навчально-виховного процесу (автори	Робоча книга працівника психологічної служби: практичний посібник – Т. Т.: Адаптація дітей (учнів/ студентів до навчально-виховного процесу / наук. ред.: В. Г. Панок; авт. кол. 1 т.: Н. В. Сосновенко, А. І. Тінякова. Видання 2-е. – К.: Український НМЦ практичної психології	Вивчення рівня адаптованості учнів 1-го класу до навчально-виховного процесу	6-7 років

		соціальної роботи, 2014. – 112 с.		
1.2.	Н. Сосновенко, А. Тінякова Методика дослідження процесу адаптації у молодших школярів (автор Е. Александровська)	Психология ребенка от рождения до 11 лет. Методики и тесты / Под общ ред. А.А.Реева. – М.: АСТ. СПб, Прайм-еврознак, 2007.	Виявлення ефективності навчальної діяльності, успішності засвоєння норм поведінки і соціальних контактів, емоційного благополуччя сформованих у молодших школярів	6-10 років
1.3.	Методика психолого-педагогічного вивчення характеру шкільної адаптації і оцінки її успішності (автор Г. Кумарина)	Методы психолого-педагогического изучения характера школьной адаптации и оценки ее успешности / Г.Ф. Кумарина, И.А. Аргинская, Ю.Н. Вьюнкова, Н.В. Нечаева, Н.А. Цирулик, Н.Я. Чутко. – Москва, 1993 // Диагностика школьной адаптации : научно-методическое пособие для учителей начальных классов и школьных психологов. – Москва : Социальное здоровье России, 1993. – С. 98-110.	Виявлення характеру адаптації учнів на початку шкільного навчання	6-10 років
1.4	Діагностичні аркуші «Формування навчальної діяльності» і «Рівень узагальненості знань» (автори	Коробко С. А., Коробко О.І. Работа психолога с младшими школярами: Методичний посібник. – К.: Літера ЛТД, 2006. – 416 с.	Виявлення рівнів сформованості компонентів навчальної діяльності	7-10 років

	Г.Репкіна, Е. Зайка)			
2. Дослідження пізнавальної сфери				
2.1.	Експериментальна методика з визначення відчуття тиску	1. Терлецька Л.Г. Психодіагностика розвитку від року до десяти. – Главник, 2008. (Серія «Психологічний інструментарій»). 2. Терлецька Л.Г. Психологія дитинства: практикум. – Київ, Главник, 2006.	Визначення відносного порогу відчуття тиску	6-10 років
2.2.	Експериментальна методика з визначення відчуття дотику	1. Терлецька Л.Г. Психодіагностика розвитку від року до десяти. – Главник, 2008. (Серія «Психологічний інструментарій»). 2. Терлецька Л.Г. Психологія дитинства: практикум. – Київ, Главник, , 2006.	Визначення відносного порогу відчуття дотику	6-10 років
2.3.	Експериментальна методика з визначення відносного порога тактильної чутливості	1. Терлецька Л.Г. Психодіагностика розвитку від року до десяти. – Главник, 2008. (Серія «Психологічний інструментарій»). 2. Терлецька Л.Г. Психологія дитинства: практикум. – Київ, Главник, , 2006.	Визначення відносного порогу тактильної чутливості	6-10 років
2.4.	Експериментальна методика з визначення зорової чутливості	1. Терлецька Л.Г. Психодіагностика розвитку від року до десяти. – Главник, 2008. (Серія «Психологічний інструментарій»). 2. Терлецька Л.Г. Психологія дитинства: практикум. – Київ, Главник, , 2006.	Визначення відносного порогу зорової чутливості	6-10 років

2.5.	Експериментальна методика з визначення відчуття до кольорових контрастів	1. Терлецька А.Г. Психодіагностика розвитку від року до десяти. – Главник, 2008. (Серія «Психологічний інструментарій»). 2. Терлецька А.Г. Психологія дитинства: практикум. – Київ, Главник, 2006.	Визначення відносного порогу відчуття до кольорових контрастів	6-10 років
2.6.	Дослідження сприймання	1. Терлецька А.Г. Психодіагностика розвитку від року до десяти. – Главник, 2008. – Серія «Психологічний інструментарій». 2. Терлецька А.Г. психологія дитинства: практикум. Навчальний посібник. – К.: Главник, 2006. Серія «Психологічний інструментарій».	Визначення типологічних особливостей сприймання	Від 6 років
2.7.	Методика визначення цілісності сприймання	1. Терлецька А.Г. Психодіагностика розвитку від року до десяти. – Главник, 2008. – Серія «Психологічний інструментарій». 2. Терлецька А.Г. психологія дитинства: практикум. Навчальний посібник. – К.: Главник, 2006. Серія «Психологічний інструментарій».	Визначення ступеню цілісності сприймання	Від 6 років
2.8.	Методика дослідження сприймання часу	Маценко В. Психологія пізнавальних процесів. – К.: Главник, 2008. Серія «Психологічний інструментарій».	Визначення ступеню точності сприймання коротких проміжків часу.	Від 6 років
2.9.	Дослідження уваги	1. Увага дитини/Упоряд.: С. Максименко, А. Терлецька, О. Главник. – К.: Главник, 2004. –112 с. –	Визначення стійкості уваги і динаміки	6-17 років

		(Психол. інструментарій). 2. Методика «Таблиці Шульце» / Альманах психологічних тестов. – М., 1995, С.112-116.	працездатності.	
2.10	Методика «Червоно-чорні таблиці» (автор Ф. Горбов)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник/ [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. –616 с.	Вивчення здібності до переключення і розподілу уваги	Від 6 років
2.11.	Методика вивчення концентрації і стійкості уваги П'єрона – Рузера	Немов Р.С. Практическая психология. – М., 1997	Дослідження ступеню концентрації та стійкості уваги	6-17 років
2.12.	Методика «Коректурні спроби» (автори Б. Бурдо, В. Анфімов	1. Терлецька А.Г. Шкільна психодіагностика. – К., 2003. 2. Терлецька А.Г. Психологія дитинства. – К., ГЛАВНИК, 2006	Дослідження ступеню концентрації та стійкості уваги	6-17 років
2.13.	Таблиці Крепеліна	1. Терлецька А.Г. Психологія дитинства. – К., ГЛАВНИК, 2006.	Дослідження складних сенсорних реакцій, розумової працездатності, виявлення виснаження, визначення стійкості довільної уваги, характеру його коливань, дослідження переключення уваги, швидкості	Від 6 років

2.14.	Дослідження пам'яті	Тест Тулуз - П'єрона	1. Готовність дитини до навчання / Упорядник: С.Максименко, К.Максименко, О.Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003. 2. Практична психологія та соціальна робота, №7, 2002.	перебігу психічних процесів, стомлюваності під час монотонної роботи	7-8 років
2.15.	Дослідження пам'яті	Методика «10 слів»	Пам'ять дитини / Упорядник: С.Максименко, А.Терлецька, О.Главник. – К.: Главник, – 2004. – 112 с.	Вимір обсягу та якості довільної уваги (концентрації, стійкості, розподілу, включення).	Від 6 років
2.16.		Методика «Складні фігури» (автор Д. Векслер)	Пам'ять дитини / Упорядник: С.Максименко, А.Терлецька, О.Главник. – К.: Главник, – 2004. – 112 с.	Визначення рівня зорової пам'яті	Від 6 років
2.17.		Методика «Зам'ясовування цифр»	Пам'ять дитини / Упорядник: С.Максименко, А.Терлецька, О.Главник. – К.: Главник, – 2004. – 112 с.	Визначення рівня слухової пам'яті	Від 6 років
2.18.		Методика «Оперативна пам'ять» (автор О. Лурія)	1. Энциклопедия психологических тестов для детей. – М., «Аркадия», 1998. 2. Терлецька А.Г. Психологія дитинства: практикум. – Київ, ГЛАВНИК, 2006. 3. Практикум по возрастной психологии: Учебное пособие / Под ред. Л.А. Головей, Е.Ф.Рыбалко. – СПб.: Речь, 2006. 4. Розвиток пізнавальних процесів	Дослідження оперативної пам'яті	Від 6 років

2.19.		Методика зам'ясовування 12 слів та 9 геометричних фігур	дитини / Упорядник С.Максименко, В. Маценко, О. Главник. – К.: Мікрос – СВС, 2003. 1. Практикум по возрастной психологии: Учебное пособие / Под ред. Л.А. Головей, Е.Ф.Рыбалко. – СПб.: Речь, 2006. 2. Терлецька А.Г. Психодіагностика розвитку від року до десяти. – Главник, 2008. 3. Терлецька А.Г. Психологія дитинства: практикум. Навчальний посібник. – К.: Главник, 2006. 4. Пам'ять дитини / Упорядник: С. Максименко, А.Терлецька, О.Главник. – К.: Главник, – 2004. – 112 с.	Вивчення короткочасної об'ємної та вербально-логічної пам'яті	Від 6 років
2.20.		Тест короткочасної зорової пам'яті (автори Д. Векслер, Т. Черединова)	Кондратенко А. Розумові здібності дитини: Диференційно-діагностичний довідник психолога школи I ступеня. – К.: Главник, 2004.	Визначення рівня розвитку зорової короткочасної пам'яті	6-10 років
2.21.		Визначення домінуючого типу пам'яті	Маценко В. психологія пізнавальних процесів. – К.: Главник, 2008. – Серія «Психологічний інструментарій»	Виявлення переважального обсягу пам'яті за допомогою різних типів пред'явлення словесного матеріалу	Від 6 років
2.22.	Дослідження мислення	Методика «Побудова дедуктивних умовиводів»	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О. Главник. – К.: Главник, 2004 — 112 с.	Визначення здатності до дедуктивних	5-11 років

		(автори Д. Вільсон, Д. Грильз)			умовиводів	
2.23.	Дослідження уяви	Методика виявлення суттєвих ознак поняття	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О.Главник. – К.: Главник. 2004 — 112 с.	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О.Главник. 2004 — 112 с.	Виявлення здатності до відокремлення суттєвих ознак поняття	5-10 років
2.24.	Дослідження уяви	Методика «Визначення спільних рис» (вербальний тест)	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О.Главник. 2004 — 112 с.	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О.Главник. 2004 — 112 с.	Визначення здатності до абстрагування, оперування вербальними поняттями	5-10 років
2.25.	Дослідження уяви	Методика «Схемотизація. Дорога до будиночків» (автор Р. Бардіна)	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О.Главник. 2004 — 112 с.	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О.Главник. 2004 — 112 с.	Виявлення рівня розвитку наочно-образного мислення, включає задачі на використання умовно-схематичних зображень для орієнтування в просторі	5-7 років
2.26.	Дослідження уяви	Методика «Словесні пропорції»	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О.Главник. 2004 — 112 с.	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О.Главник. 2004 — 112 с.	Виявлення здатності до розуміння простих аналогій	5-10 років
2.27.	Дослідження уяви	Методика «Визначення спільних рис» (невербальний тест)	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О.Главник. 2004 — 112 с.	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О.Главник. 2004 — 112 с.	Визначення здатності до абстрагування, оперування	5-10 років

					невербальними поняттями	
2.28.	Дослідження уяви	Визначення індивідуальностей відтворюючої уяви	Терлецька А.Г. Психодіагностика розвитку від року до десяти.-Главник, 2008.-с.192 (Серія «Психол. інструментарій»). (с.133)	Терлецька А.Г. Психодіагностика розвитку від року до десяти.-Главник, 2008.-с.192 (Серія «Психол. інструментарій»). (с.133)	Визначення індивідуальних відмінностей відтворючої уяви	6-10 років
2.29.	Дослідження уяви	Методика дослідження основних властивостей уяви	Гльбух Ю.З. Темперамент і півнавальні здібності школяра: психологія, діагностика, педагогіка. Київ: Ін-т психології АПН України, 1993.-272с. (с.129-142).	Гльбух Ю.З. Темперамент і півнавальні здібності школяра: психологія, діагностика, педагогіка. Київ: Ін-т психології АПН України, 1993.-272с. (с.129-142).	Вивчення індивідуальних особливостей уяви	Від 6 років
2.30.	Дослідження уяви	Методика дослідження продуктивності уяви	Маценко В. Психологія пізнавальних процесів. – К.: Главник, 2008. – Серія «Психологічний інструментарій».	Маценко В. Психологія пізнавальних процесів. – К.: Главник, 2008. – Серія «Психологічний інструментарій».	Визначення рівня продуктивності уяви	Від 6 років
2.31.	Дослідження уяви	Методика дослідження основних властивостей уяви (складності, гнучкості, оригінальності)	Маценко В. Психологія пізнавальних процесів. – К.: Главник, 2008. – Серія «Психологічний інструментарій».	Маценко В. Психологія пізнавальних процесів. – К.: Главник, 2008. – Серія «Психологічний інструментарій».	Визначення рівня складності уяви, ступеня фіксованості уявлень, гнучкості або ригідності уяви, ступеня її стереотипності чи оригінальності	Від 6 років
2.32.	Дослідження уяви	Методика дослідження творчої уяви	Маценко В. Психологія пізнавальних процесів. – К.: Главник, 2008. – Серія «Психологічний інструментарій».	Маценко В. Психологія пізнавальних процесів. – К.: Главник, 2008. – Серія «Психологічний інструментарій».	Оцінка особливостей творчої уяви	Від 6 років
2.33.	Дослідження уяви	Методика діагностики відхилень	Стадненко Н.М., Ілляшенко Т.А., Обухівська А.Г. Методика	Стадненко Н.М., Ілляшенко Т.А., Обухівська А.Г. Методика	Диференціація вікової норми	6-8 років

	інтелектуального розвитку	в інтелектуальному розвитку молодших школярів (автори Н. Стаденко, Т. Ілляшенко, А. Обухівська)	діагностики відилень в інтелектуальному розвитку молодших школярів. – Кам'янець-Подільський, 2006.	інтелектуального розвитку, затримки психічного розвитку порушення інтелектуального розвитку легкого ступеня у молодших школярів	3-15 років
2.34.		Шкала тестів розумового розвитку А.Біне – Т.Сімона (варіант А.Термена)	1. Маченко В. Психологія пізнавальних процесів. – К.: Главник, 2008. – Серія «Психологічний інструментарій». 2. Інтелектуальні здібності дитини / Упорядник С.М.Максименко, К.Максименко, О.Главник. – К: Мікрос-СВС, 2003.	Визначення загального показника розумового розвитку дитини	Від 5 до 7 років
2.35.	Дослідження креативності, здібностей, обдарованості	Методика «Творча оригінальність» (автор А. Симановський)	Психологічна діагностика інтелекту, мислення, креативності дитини / Упоряд.: С.Максименко, А.Кондратенко, О.Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003.-112с.- (Психол. інструментарій). (с.32)	Вивчення рівня оригінальності мальованих образів	Від 5 до 7 років
2.36.		Методика «Речення»	Практикум по возрастной психологии: Учебное пособие / Под ред. Л.А. Головей, Е.Ф. Рыбалко. – СПб.: Речь, 2006.	Дослідження креативності (дивергентної продуктивності при операціях із символічним матеріалом)	8-10 років

2.37.		Методика «Дві лінії»	Практикум по возрастной психологии: Учебное пособие / Под ред. Л.А. Головей, Е.Ф. Рыбалко. – СПб.: Речь, 2006.	Дослідження креативності (дивергентної продуктивності при операціях із образним матеріалом)	8-10 років
2.38.		Методика «Класифікація»	Практикум по возрастной психологии: Учебное пособие / Под ред. Л.А. Головей, Е.Ф. Рыбалко. – СПб.: Речь, 2006.	Дослідження креативності (дивергентної продуктивності при операціях із семантичним матеріалом)	8-10 років
2.39.		Методика «Кола» (автор Е. Вартег)	Практикум по возрастной психологии: Учебное пособие / Под ред. Л.А. Головей, Е.Ф. Рыбалко. – СПб.: Речь, 2006.	Дослідження креативності	8-10 років
2.40.		Методика вивчення рівня невербальної креативності (за П. Торренсом)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петришце]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. – 616 с.	Вивчення рівня невербальної креативності	Від 4 років
3. Дослідження особистісної сфери					
3.1.	Комплексне дослідження особистості	Методика вивчення самоощінки особистості Дембо-Рубінштейн	1. Самоощінка учня/Упоряд.: С. Максименко, Н. Шевченко, О. Главник. – К: Главник, 2004. — 112 с.- (Психол. інструментарій) 2. Практикум по возрастной психологии: Учеб. пособие / Под ред.	Визначення рівня самоощінки та рівня доматань відповідно основним сферам відповідано до	Від 6 років

			Методика «Сходінки»	Л. А. Головей, Е. Ф. Рыбалко. - СПб.: Речь, 2002. - 694	Лященко Т.Д. Чому їм важко вчитися? - Діагностика і корекція труднощів у навчанні молодших школярів (стор.76-79) -К.: Початкова школа, 2003	Від 5 років	Основних сфер життя дитини. Визначення самооцінки дитини самосвідомості, усвідомлення свого місця в системі соціальних зв'язків
3.2.	Дослідження температу	Визначення типу температу учня	«Психолого-педагогічна діагностика школярів» О.А. Співак, Ранок-нт, 2007	Готовність учня до профільного навчання / Упоряд. В. Рыбалка. За заг. Ред.: С. Максименка, О. Главник. - К: Мікрос-СВС, 2003.	Визначення типу температу учня початкової школи	6-11 років	Визначення типу температу учня початкової школи
3.4.		Методика відтворення часових сигналів малої тривалості Б. Цуканова	Багатошкільний опитувальник дитячої тривожності (БОДТ)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник (Текст) / (укладач : М.В. Лемак, В.Ю. Петрище). - Вид. - 2-ге, виправл. - Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. - 616 с.	Методика являє собою багатошкільний опитувальник, який дозволяє широко оцінити характеристики тривожності в дітей і підлітків	Від 6-7 років	Методика являє собою багатошкільний опитувальник, який дозволяє широко оцінити характеристики тривожності в дітей і підлітків
3.5.	Дослідження характеру	«Програшна лотерея» (автор М.Т. Бурке-Бельтран)	Методика «Проигрышная лотерея» / Диагностика эмоционально-нравственного развития. Ред. и сост. И.Б.Дерманова. - СПб., 2002.		Оцінка сформованості моральної поведінки	7-18 років	Оцінка сформованості моральної поведінки
3.6.						6-8 років	

				С.46.		6-12 років	Вивчення соціального прилаштування дитини та його взаємовідносин з оточуючими
3.7.		Методика Р. Жила	Незакінчене речення	Практикум по возрастной психологии: Учеб. пособие / Под ред. Л. А. Головей, Е. Ф. Рыбалко. - СПб.: Речь, 2002. - 694	Вивчення соціального прилаштування дитини та його взаємовідносин з оточуючими	6-10 років	Виявлення страхів у різних сферах спілкування та діяльності
3.8.			Методика дослідження загальної емоційності (автор А. Лурія)	Практикум по возрастной психологии: Учеб. пособие / Под ред. Л. А. Головей, Е. Ф. Рыбалко. - СПб.: Речь, 2002. - 694	Емоційний розвиток дитини / Упоряд.: С. Максименко, К. Максименко, О. Главник — К.: Мікрос-СВС, 2003. - 112 с. (Психол. інструментарій)	Від 6 років	Вивчення загальної емоційності учнів
3.9.			Визначення індивідуальних особливостей рівня домагань учня з використанням моторної проби Шварцландера	В. Машенко Індивідуальний розвиток дитини. - К.: Главник, 2007. - 128с.	Визначення рівня домагань особистості	6-10 років	Визначення рівня домагань особистості
3.10.			Дослідження характерологічних провідних тенденцій учня	В. Машенко Індивідуальний розвиток дитини. - К.: Главник, 2007. - 128с.	Встановлення переважуючих характерологічних тенденцій особистості.	6-10 років	Встановлення переважуючих характерологічних тенденцій особистості.
3.11.							
3.12.		«Тест кольорових виборів» (автор	Терлецька А.Г. Психологія дитинства: практикум.-К.: Главник, 2006.		Визначення потреб.	6-10 років	Визначення потреб.

	Л. Собчик)	– 144 с.	Визначення мотивації до навчання в школі (автор О. Ануфрієв, С. Костроміна)	Терлецька А.Г. Психологія дитинства: практикум.-К.: Главник, 2006. – 144 с	Визначення мотивації до навчання в школі	6-10 років
4. Дослідження міжособистісних стосунків та соціально-психологічного клімату						
3.13.						
4.1.	В сім'ї	Проективна методика «Малюнок сім'ї у вигляді напівказкових тварин»	Кінетичний малюнок сім'ї	А. Кондратенко, Л. Богуславська. Малюнок сім'ї у вигляді напівказкових тварин // Психолог – 2002. - № 14. – с. 20	Діагностика клімату в сім'ї, дослідження особистості дитини	6-10 років
4.2.				1. Самооцінка учня / Упоряд.: С. Максименко, Н. Шевченко, О.Главник, 2004. – 112 с. – (Психологічний інструментарій). 2. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник [Текст] / [уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище]. – Вид. 2-ге, виправл. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	Виявити ставлення дитини до членів своєї сім'ї, сімейних стосунків, що викликають тривогу чи конфлікти у того хто малює; як дитина сприймає взаємини з іншими членами сім'ї і своє місце в ній	6-10 років
4.3.	Визначення міжособистісних стосунків Р. Жия			Терлецька А.Г. Психологія дитинства: практикум.-К.: Главник, 2006. – 144 с	Визначення міжособистісних стосунків	6-10 років
4.4.	Методика «Аналіз сімейних			Романовська Д. Технологія роботи з батьками. – К.: Главник, 2007. –	Виявлення причин порушень	Батьки

	стосунків» (автори Е. Ейдемлер, В. Юстицький)	128 с. (С. 7-17)			сімейних стосунків, побудова стратегія консультування як з батьками, так і підлітками, вивчення особливостей взаємодії батьків з дітьми	Батьки
4.5.	Методика PARI (parental attitude research instrument). (автори: Е. Боярин, Р. Белл, адаптована Т. Нещерет)	Мілютіна К. Психологія сім'ї. Техніки раціонально-інтуїтивної психореєкції родини. – К.: Главник, 2007. – 144 с. (С. 127-138)		Дослідження ставлення батьків до різних сторін сімейного життя (сімейної ролі), дослідження ставлення батьків до дитини й життя в родині, особливостей батьківсько-дитячих стосунків	Батьки	Від 5 років
4.6.	Методика «Вибір у дії»	Самооцінка учня / Упоряд.: С. Максименко, Н. Шевченко, О.Главник, 2004. – 112 с. – (Психологічний інструментарій)		Визначити стан дитини в системі міжособистісних відносин стосунків, а також структуру групи		

4.2.2. Основна школа

№ п/п	Циклограма	Назва методики, автор	Джерело	Для вирішення якого завдання щастосовується	Вік до-слайд-жуванних
1. Дослідження адаптації п'ятикласників до закладу загальної середньої освіти					
1.1.	Психологічний супровід адаптації учнів до освітнього процесу (5 класів)	Комплекс психодіагностичного інструментарію для вивчення адаптації учнів 5-го класу до нових умов навчання в середній школі (автори Н. Сосновенко, А. Тінякова)	Робоча книга працівника психологічної служби: практичний посібник – Т. І.; Адаптація дітей (учнів/студентів до навчально-виховного процесу / наук. ред.: В. Г. Панок; авт. кол. 1 т.: Н. В. Сосновенко, А. І. Тінякова. Видання 2-е. – К.: Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2014. – 112 с.	Вивчення рівня адаптованості учнів 5-го класу до нових умов навчання в середній школі	10-11 років
1.2.		Методика визначення особистісної адаптованості школярів (автор А. Фурман)	Науково-методичний збірник «Психологія» № 41 – К.: Освіта, 1993	Дослідження адаптації учнів до нових умов навчання в середній школі	Від 9 років
1.3.	Профілактика насильства в сім'ї та навчально-му закладі	Опитувальник для дослідження психотравмуючої події (автор: В. Г. Панок)	Скриті діти. Аналіз проблеми / За ред.: В. Г. Панка. – Київ: Ніка-Центр, 1997. – 71 с.	Призначений для дослідження психотравмуючої події. Для підлітків і дорослих, побудований на	Від 10 років

				процесі аналізу життєвого шляху клієнта	
1.4.		Соціологічна анкета (автор: В. Г. Панок).	Скриті діти. Аналіз проблеми / За ред.: В. Г. Панка. – Київ: Ніка-Центр, 1997. – 71 с.	Призначена для виявлення ставлення дорослих людей до проблем насильства над дітьми	Від 14 років
1.5.		Методика «Перелік життєвих подій»	Зликов В.А., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях / В.А.Зликов, С.О.Лукомська, О.В.Федан. – К.: Педагогічна думка, 2016. – 219 с.	Застосовується як для оцінки загальної кількості потенційно травмуючих подій у житті людини, так і для кращого визначення її проблем	Від 10 років
1.6.		Методика «Дім-Дерево-Людина». Проективна методика.	Психологу для роботи. Діагностичні методики : збірник [Текст] / [уклад.: М. В. Лемак, В. Ю. Петрище]. – Вид. 2-ге виправл. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 512 с.	Допомагає виявити симптомокомплекси емоційної сфери особистості; захищеності і тривожності, недовіри до себе, почуття неповноцінності; ворожості, конфліктності, труднощів у спілкуванні; депресивності.	Від 10 років

1.7.	Методика «Кінетичний малюнок сім'ї». Проективна на методика.	Психологу для роботи. Діагностичні методики : збірник [Текст] / [уклад.: М. В. Лемак, В. Ю. Петрище]. – Вид. 2-ге виправл. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 501 с.	Допомагає виявити ставлення дитини до членів своєї сім'ї, сімейні взаємини, які викликають тривогу або конфлікти, виявляє, як дитина сприймає взаємини з іншими членами сім'ї	Від 10 років
1.8.	Методика «Неіснуюча тварина». Проективна методика.	Психологу для роботи. Діагностичні методики : збірник [Текст] / [уклад.: М. В. Лемак, В. Ю. Петрище]. – Вид. 2-ге виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 516 с.	Допомагає досліджувати загальні особливості особистості дитини, агресивність, труднощі у спілкуванні тощо.	Від 10 років
2. Дослідження пізнавальної сфери				
2.1.	Методика «Таблиці Шульце»	1. Увага дитини/Упоряд.: С. Максименко, Л. Терлецька, О. Главник. – К.: Главник, 2004. -112 с. - (Психол. інструментарій). 2. Методика «Таблицы Шульце» / Альманах психологических тестов. – М., 1995, С.112-116.	Визначення стійкості уваги і динаміки працездатності.	6-17 років
2.2.	Методика вивчення концентрації і стійкості уваги	Немов Р.С. Практическая психология. – М., 1997	Дослідження ступеню концентрації та стійкості	6-17 років

2.3.	П'єрона – Рузера Методика «Коректурні проби» (автори Б. Бурдон, В. Анфімов)	1. Терлецька Л.Г. Шкільна психодіагностика. – К., 2003. 2. Терлецька Л.Г. Психологія дитинства. – К., ГЛАВНИК, 2006 3. Профконсультационная работа со старшеклассниками / под ред. Б. А. Федоришина. – К.: Радянська школа, 1980. – 160 с.	уваги Дослідження ступеню концентрації та стійкості уваги Дослідження та оцінка концентрації уваги старшокласника	6-17 років від 14 років
2.4.	Методика оцінки уваги (автор Мюнстенберг)	1. Увага дитини/Упоряд.: С. Максименко, Л. Терлецька, О. Главник. – К.: Главник, 2004. -112 с. - (Психол. інструментарій) 2. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник/ [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Методика спрямована на визначення обсягу уваги, вибіркості та концентрації уваги	Від 13 років
2.5.	Методика дослідження рівня уваги і самоконтролю (автори П. Гальперін, С. Кабиліцька)	1. Увага дитини / Упорядник С.Максименко, Л.Терлецька, О.Главник. – К.: Главник, 2004. 2. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник/ [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Визначення рівня сформованості уваги та самоконтролю дітей	Від 10 років
2.6.	Дослідження обсягу уваги (кількості об'єктів, що сприймаються одночасно)	1. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник/ [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Визначення обсягу уваги	Від 12 років

2.7.	Дослідження особливостей переключення уваги	2. Увага дитини / Упорядник С.Максименко, А.Терлецька, О.Главник. – К.: Главник, 2004. 1. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. – 616 с. 2. Увага дитини / Упорядник С.Максименко, А.Терлецька, О.Главник. – К.: Главник, 2004.	Вивчення особливостей переключення уваги	Від 12 років
2.8.	Методика додання чисел з переключенням	Профконсультационная работа со старшеклассниками / под ред. Б. А. Федоришина. – К.: Радянська школа, 1980. – 160 с.	Вивчення та оцінка переключення уваги старшокласників	Від 14 років
2.9.	Методика дослідження концентрації уваги (тест Торндайка)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. – 616 с.	Дослідження концентрації уваги	Від 12 років
2.10.	Методика ВН-2 (автор Б. Федоршин)	Профконсультационная работа со старшеклассниками / под ред. Б. А. Федоришина. – К.: Радянська школа, 1980. – 160 с.	Вивчення та оцінка стійкості розподіленої уваги старшокласників	Від 14 років
2.11.	Методика дослідження інтелектуальної лабільності	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. – 616 с.	Дослідження здатності перемикання уваги, уміння швидко переходити з	Від 14 років

2.12.	Дослідження пам'яті	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. – 616 с. 1. Пам'ять дитини / Упорядник: С. Максименко, А.Терлецька, О.Главник. – К.: Главник, – 2004. – 112 с. 2. Терлецька А.Г. Психологія дитинства: практикум. – Київ, ГЛАВНИК, 2006. 3. Терлецька А.Г. Психодіагностика розвитку від року до десяти. – Главник, 2008.	Вирішення одних завдань на виконання інших, не допускаючи при цьому помилок.	Від 13 років
2.13.	Методика Е. Крепеліна «Рахунок»	1. Пам'ять дитини / Упорядник: С. Максименко, А.Терлецька, О.Главник. – К.: Главник, – 2004. – 112 с. 2. Терлецька А.Г. Психологія дитинства: практикум. – Київ, ГЛАВНИК, 2006. 3. Терлецька А.Г. Психодіагностика розвитку від року до десяти. – Главник, 2008.	Визначення обсягу оперативної пам'яті	Від 11 років
2.14.	Методика Е. Джексона для дослідження обсягу короткочасного запам'ятовування	1. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии: Учеб. пособие / В.Д. Балин, В.К. Гайда, В.К. Гербачевский и др. Под общ. ред. А.А. Крылова, С.А. Маничева. – СПб: Питер, 2003. 2. Машенко В. Психологія пізнавальних процесів. – К.: Главник, 2008.	Вивчення продуктивності запам'ятовування	Від 11 років
2.15.	Методика дослідження опосередкованого запам'ятовування (автор	1. Пам'ять дитини / Упорядник: С. Максименко, А.Терлецька, О.Главник. – К.: Главник, – 2004. – 112 с. 2. Терлецька А.Г. Психологія	Визначення обсягу короткочасного запам'ятовування	Від 8-12 років

	О. Леонтьєв)	дитинств: практикум. – Київ, Главник, 2006. 3. Терлецька Л.Г. Психодіагностика розвитку від року до десяти. – Главник, 2008.	запам'ятовування дитини	
2.16.	Методика дослідження опосередкованого запам'ятовування (автор Л. Виготський)	Пам'ять дитини / Упорядник: С.Максименко, Л.Терлецька, О.Главник. – К.: Главник, – 2004. – 112 с.	Вивчення особливостей опосередкованого запам'ятовування	12-17 років
2.17.	Методика дослідження слухової, зорової, моторно-слухової пам'яті	1. Пам'ять дитини / Упорядник: С.Максименко, Л.Терлецька, О.Главник. – К.: Главник, 2004. 2. Терлецька Л.Г. Психологія дитинства: практикум. – Київ, ГЛАВНИК, 2006. 3. Терлецька Л.Г. Психодіагностика розвитку від року до десяти. – Главник, 2008.	Вивчення ступеню сформованості слухової, зорової, моторно-слухової пам'яті	8-12 років
2.18.	Методика дослідження запам'ятовування двозначних чисел	1. Пам'ять дитини / Упорядник: С.Максименко, Л.Терлецька, О.Главник. – К.: Главник, 2004. 2. Терлецька Л.Г. Психологія дитинства: практикум. – Київ, ГЛАВНИК, 2006. 3. Терлецька Л.Г. Психодіагностика розвитку від року до десяти. – Главник, 2008.	Визначення ступеню сформованості запам'ятовування цифрової інформації	8-12 років
2.19.	Методика дослідження впливу змісту слів на	1. Пам'ять дитини / Упорядник: С.Максименко, Л.Терлецька, О.Главник. – К.: Главник, – 2004. – 112 с.	Визначення впливу змісту слів на запам'я-	Від 12 років

	запам'ятовування та відтворення матеріалу	2. Терлецька Л.Г. Психологія дитинства: практикум. – Київ, ГЛАВНИК, 2006. 3. Терлецька Л.Г. Психодіагностика розвитку від року до десяти. – Главник, 2008.	товування та відтворення матеріалу	Від 10 років
2.20.	Методика дослідження образної пам'яті	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. – 616 с.	Дослідження образної пам'яті	Від 12 років
2.21.	Методика дослідження логічної та механічної пам'яті	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. – 616 с.	Дослідження логічної та механічної пам'яті	13-16 років
2.22.	Методика дослідження спільних рис. Вербальний тест (субтест із тесту структури інтелекту Р. Амтхауера)	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, Л.Кондратенко, О.Главник. – К.: Главник, 2004 — 112 с.	Визначення здатності до абстрагування, оперування вербальними поняттями	13 — 16 років
2.23.	Тест «Аналогії» (субтест із тесту структури інтелекту Р. Амтхауера)	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, Л.Кондратенко, О.Главник. – К.: Главник, 2004 — 112 с.	Визначення здатності виносити судження, спираючись на аналогії між явищами, виявлення уміння класифікувати	13 — 16 років

2.24.	Методика «Наочні ряди В. Дунаєвського»	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О. Главник. – К.: Главник. 2004 — 112 с.	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О. Главник. 2004 — 112 с.	Виявлення уміння встановлювати логічну послідовність змін	Від 14 років
2.25.	Методика «Кількісні залежності»	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О. Главник. – К.: Главник. 2004 — 112 с.	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О. Главник. 2004 — 112 с.	Виявлення здатності до формування логічних суджень на абстрактному (математичному) матеріалі	Від 16 років
2.26.	Методика «Здатність до логічних міркувань. Фігурний тест» (автор Дж. Баррет)	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О. Главник. – К.: Главник. 2004 — 112 с.	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О. Главник. 2004 — 112 с.	Визначення здатності порівнювати абстрактні об'єкти, виявляти закономірності ряду послідовних змін, і на основі порівняння та аналізу робити відповідні висновки	Від 14 років
2.27.	Методика «Здатність до послідовного логічного міркування» (автор Дж. Баррет)	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О. Главник. – К.: Главник. 2004 — 112 с.	Мислення дитини / Упорядник С.Максименко, А.Кондратенко, О. Главник. 2004 — 112 с.	Визначення здатності робити правильні висновки на основі порівняння віхідних даних, представлених у невербальній	Від 14 років

2.28.	Методика дослідження аналітичності мислення «Числові ряди» Крепеліна	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Дослідження аналітичності мислення	Від 13 років
2.29.	Методика дослідження інтелектуальної лабільності	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Визначення інтелектуальної лабільності	Від 14 років
2.30.	Методика дослідження стилю навчання й мислення	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Визначення стилю навчання й мислення	Від 12 років
2.31.	Методика дослідження стилю мислення (автори А. Харрісон, Р. Бремсон)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Визначення стилю мислення	Від 12 років
2.32.	Методика дослідження впливу установок на спосіб розв'язання задач	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Дослідження впливу установок на спосіб розв'язання задач	Від 12 років
2.33.	Дослідження уяви	Шкала тестів розумового розвитку А.Біне – Т.Сімона	1. Машенко В. Психологія пізнавальних процесів. – К.: Главник, 2008. – Серія «Психолог. інструментарій».	Визначення загальнопоказника розумового	Від 15 років

		(варіант А. Термена)	2. Інтелектуальні здібності дитини / Упорядник С.М.Максименко, К.Максименко, О.Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003.	розвитку дитини	
3. Дослідження рівня інтелектуального розвитку					
3.1.	Дослідження різних аспектів інтелекту	Культурно-незалежний тест інтелекту Р. Кеттелла	1. Інтелектуальні здібності дитини / Упорядник: С. Максименко, К. Максименко, О.Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003. 2. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник/ [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Виявлення рівня розвитку потенційного інтелекту	6-16 років
3.2.		Тест інтелекту Р.Мейлі	Психологічна діагностика інтелекту, мислення, креативності дитини / Упоряд.: С.Максименко, А.Кондратенко, О.Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003.-112с.-(Психол. інструментарій). (с.5)	Вивчення структури інтелекту	12-15 років
3.3.		Шкільний тест умового розвитку	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник/ [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Діагностика умового розвитку дітей	Від 12 років
3.4.		Методика дослідження інтелекту Д.Векслера (WAIS)	Измерение интеллекта детей: пособие для психолога. ч1./ под ред. Ю. З. Гильбуха. – К.: - 1992.- 133с.	Визначення загального рівня розвитку інтелекту	5-16 років

3.5.		Тест структури інтелекту Р. Амтхауера	Практикум по возрастной психологии: Учебное пособие / Под ред. Л.А. Головей, Е.Ф. Рыбалко. – СПб.: Речь, 2006.	Визначення рівня інтелектуального розвитку	Від 13 років
3.6.		Таблиці Равена (шкала прогресивних матриць)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник/ [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Визначення рівня інтелектуального розвитку	Від 14 років
3.7.		Методика дослідження загальних розумових здібностей (за Р. Вандерлік)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник/ [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. -616 с.	Визначення загального рівня інтелектуальних здібностей	Від 12 років
3.8.		Інтелектуальний тест Г. Айзенка	Готовність учня до профільного навчання / Упоряд. В. Рыбалка. За заг. Ред.: С. Максименка, О. Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003.	Визначення рівня розвитку інтелектуальних здібностей	Від 13 років
3.9.	Дослідження креативності, здібностей, обдарованості	Короткий тест творчого мислення. (Торренс П. Адаптація О.І. Щєбланової та І.С.Аверіної)	Психологічна діагностика інтелекту, мислення, креативності дитини / Упоряд.: С.Максименко, А.Кондратенко, О.Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003.-112с.-(Психол. інструментарій). (с.32)	Дослідження творчої обдарованості дітей та підлітків	Від 6 до 18 років
3.10.		Методика «Речення»	Практикум по возрастной психологии: Учебное пособие / Под ред. Л.А. Головей, Е.Ф. Рыбалко. – СПб.: Речь, 2006.	Дослідження креативності (дивергентної продуктивності під час операцій із символічним матеріалом)	8-10 років

3.11.	Методика «Дві лінії»	Практикум по возрастній психології: Учебное пособие / Под ред. Л.А. Головей, Е.Ф. Рыбалко. – СПб.: Речь, 2006.	Дослідження креативності (дивергентної продуктивності при операціях із образним матеріалом)	8 — 10 років
3.12.	Методика «Класифікація»	Практикум по возрастній психології: Учебное пособие / Под ред. Л.А. Головей, Е.Ф. Рыбалко. – СПб.: Речь, 2006.	Дослідження креативності (дивергентної продуктивності під час операцій із семантичним матеріалом)	8 — 10 років
3.13.	Методика «Кола» (автор Е. Вартег)	Практикум по возрастній психології: Учебное пособие / Под ред. Л.А. Головей, Е.Ф. Рыбалко. – СПб.: Речь, 2006.	Дослідження креативності	8 — 10 років
3.14.	Методика «Креативність»	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. – 616 с.	Дослідження рівня креативності	Від 14 років
3.15.	Методика «Дослідження рівня пізнавальної активності учнів» (автор Б. Пашнєв)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. – 616 с.	Дослідження рівня пізнавальної активності учнів	9-17 років
3.16.	Опитувальник особистісної схильності до	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород:	Виявлення схильності до творчої поведінки у	12-17 років

	творчості за Г. Девісом (у редакції Б. Пашнєва)	Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. – 616 с.	повсякденному житті	
3.17.	Модифікований тест Дж. Гілфорд на вивчення творчого мислення	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. – 616 с.	Дослідження творчого мислення	5-15 років
4. Дослідження особистісної сфери				
4.1.	Комплексне дослідження особистості	Методика вивчення самооцінки особистості за допомогою процедури ранжування (модифікація методики С. Буаассі)	Дослідження самооцінки особистості	Від 14 років
4.2.	Дослідження рівня суб'єктивного контролю (РСК) (автори Є. Бажин, Є. Голінкін, А. Еткінд)	1. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник [Текст] / [уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище]. – Вид. 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2012. – 616 с. 2. Самооцінка учня / Упоряд.: С. Максименко, Н. Шевченко, О. Главник. — К. Главник, 2004. — 112 с.- (Психол. інструментарій)	Вимірює локус контролю особистості в різних сферах життєдіяльності	Від 14 років
4.3.	Методика дослідження самооцінки	Самооцінка учня / Упоряд.: С. Максименко, Н. Шевченко, О. Главник. — К. Главник, 2004. — 112 с.- (Психол. інструментарій)	Виявлення рівня загальної самооцінки підлітків	Від 11 років

4.4.	Тест-опитувальник для визначення самоствавлення особистості (автори В. Столін, С. Пантелєєв)	1. Готовність учня до профільного навчання / Упоряд. В. Рибалка. За заг. Ред.: С. Максименко, О. Главник. – К: Мікрос-СВС, 2003. 2. Самоощінка учня / Упоряд.: С. Максименко, Н. Шевченко, О. Главник. — К: Главник, 2004. — 112 с. (Психол. інструментарій)	Дослідження емоційного та семантичного змісту ставлення особистості до себе	Від 14 років
4.5.	Проективні методики дослідження особистості	1. Собчик А.Н. Метод цветových выборов. Модифицированный тест Люшера. Методическое руководство М.: 1990. – 92 с. 2. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник [Текст] / уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище]. – Вид. 2-ге, виправл. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	Дослідження особистісних якостей	Від 10 років
4.6.	Тест «Автопортрет»	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник [Текст] / уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище]. – Вид. 2-ге, виправл. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	Дослідження особливостей самосвідомості, самооцінки особистості.	Від 12 років
4.7.	Методика «Кінетичний малюнок сім'ї»	1. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник [Текст] / уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище]. – Вид. 2-ге, виправл. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с. 2. Самоощінка учня/Упоряд.: С.	Визначення ставлення дитини до членів своєї сім'ї	Від 10 років

	Методика дослідження індивідуально-типологічних розбіжностей «Конструктивний малюнок людини з геометричних фігур»	Максименко, Н. Шевченко, О. Главник. — К: Главник, 2004. — 112 с. (Психол. інструментарій)	Дослідження індивідуально-типологічних особливостей дитини	Від 12 років
4.8.	Методика «Дім - Дерево — Людина» (автор Дж. Бак)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник [Текст] / уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище]. – Вид. 2-ге, виправл. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	Дослідження симптомомоплексів емоційної сфери особистості	Від 10 років
4.9.	Тест «Неіснуюча тварина»	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник [Текст] / уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище]. – Вид. 2-ге, виправл. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	Дослідження особистісних якостей	Від 10 років
4.10.	Тест руки (автор Е. Вагнер)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник [Текст] / уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище]. – Вид. 2-ге, виправл. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	Протозування відкритої агресивної поведінки	Від 14 років
4.11.	Тест «Малюнок дерева»	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник [Текст] / уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище]. – Вид. 2-ге, виправл. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	Виявлення особистісних	Від 10 років

				М.В. Лемак, В.Ю. Петрище]. – Вид. 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2012. – 616 С.	особливостей досліджуваного	
4.13.	Дослідження темпераменту	Опитувальник темпераменту Я. Стрелу	Опитувальник темпераменту Я. Стрелу	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник/ [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. – 616 С.	Дослідження особливостей темпераменту	від 14 років
4.14.		Опитувальник структури темпераменту В.М. Русалов	Опитувальник структури темпераменту В.М. Русалов	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник/ [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. – 616 С.	Дослідження особливостей темпераменту	від 10 років
4.15.		Опитувальник «PEN» (автори Г. Айзенк, С. Айзенк)	Опитувальник «PEN» (автори Г. Айзенк, С. Айзенк)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник/ [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. – 616 С.	Дослідження типу темпераменту	від 14 років
4.16.		Опитувальник Г. Айзенка для визначення типу темпераменту	Опитувальник Г. Айзенка для визначення типу темпераменту	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник/ [уклад.: М. В. Лемак, В. П. Петрище]. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2011. – 616 С.	Дослідження типу темпераменту	від 10 років
4.17.	Дослідження характеру	Методика О. Зворикіна «Особистісний комплексний соціометричний тест» (анкети 2 і 3)	Методика О. Зворикіна «Особистісний комплексний соціометричний тест» (анкети 2 і 3)	Терлецька Л.Т. Психологія зрілості: практикум. Навчальний посібник. – К.: Главник, 2006, – 144 с. – (серія «Психологічний інструментарій»)	Дослідження типу акцентуації підлітка та провідних емоцій сучасного моменту.	12-16 років

4.18.		Опитувальник для ідентифікації типів акцентуацій характеру у підлітків А. Лічко — К. Леонгарда (модифікація С. Подмазіна)	Подмазін С.І., Сібіль О.І. Як допомогти підлітку з важким характером. – К.: НПЦ Перспектива, 1996. – 160 с. (С.26-35)	Ідентифікація типів акцентуації характеру, який дозволяє визначити відхилення у розвитку рис характеру, які ще перебувають у межах норми, але наближуються до ризику появи дистармонії і патологічних проявів у цій сфері особистості учня	12-16 років
4.19.		Методика дослідження акцентуацій характеру у підлітків Леонгарда - Шмішека	Методика дослідження акцентуацій характеру у підлітків Леонгарда - Шмішека	Дослідження акцентуації характеру у підлітків	Від 12 років
4.20.	Емоційно-вольова сфера	Методика «Шкала тривожності» Дж. Тейлора	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник (Текст) / (укладач: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище). – Вид. – 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2012. – 616 С.	Дослідження рівня тривожності	Від 12 років
4.21.		Методика дослідження вольової саморегуляції А. Зверькова та Є. Ейдмана	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник (Текст) / (укладач: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище). – Вид. – 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2012. – 616 С.	Дослідження міри опанування особою поведінкою в різноманітних ситуаціях.	Від 14 років

4.22.	Методика дослідження соціальної адаптованості	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник (Текст) / (укладач : М.В. Лемак, В.Ю. Петрище). – Вид. – 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	Дослідження соціальної адаптованості	Від 12 років	Здатність свідомо керувати своїми діями, бажаннями, станами
4.23.	Тест «Дослідження особистісної адаптованості школярів»	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник (Текст) / (укладач : М.В. Лемак, В.Ю. Петрище). – Вид. – 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	Дослідження особистісної адаптованості школярів	Від 12 років	Дослідження особистісної адаптованості школярів
4.24.	Опитувальник САН	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник (Текст) / (укладач : М.В. Лемак, В.Ю. Петрище). – Вид. – 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	Дослідження рівня самопочуття, активності, настрою	Від 12 років	Дослідження рівня самопочуття, активності, настрою
4.25.	Методика дослідження показників та форм агресії А. Басса та А. Дарки (адаптація О. Осницького)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник (Текст) / (укладач : М.В. Лемак, В.Ю. Петрище). – Вид. – 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	Дослідження показників та форм агресії	Від 12 років	Дослідження показників та форм агресії

4.26.	Методика дослідження схильності до емпатії (автор І. Юсупов)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник (Текст) / (укладач : М.В. Лемак, В.Ю. Петрище). – Вид. – 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	Дослідження рівня емпатійних тенденцій у учнів	Від 15 років	Дослідження рівня емпатійних тенденцій у учнів
4.27.	Діагностика емпатії (автори А. Меграбян, М. Епштейн)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник (Текст) / (укладач : М.В. Лемак, В.Ю. Петрище). – Вид. – 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	Дослідження емпатійних тенденцій учня, таких як рівень вираженості здатності до емоційного відгуку на переживання іншого і ступінь відповідності / невідповідності знака переживань об'єкта і суб'єкта та емпатії	Від 11 років	Дослідження емпатійних тенденцій учня, таких як рівень вираженості здатності до емоційного відгуку на переживання іншого і ступінь відповідності / невідповідності знака переживань об'єкта і суб'єкта та емпатії
4.28.	Методика дослідження наполегливості	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник (Текст) / (укладач : М.В. Лемак, В.Ю. Петрище). – Вид. – 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	Дослідження наполегливості учня	Від 15 років	Дослідження наполегливості учня
4.29.	Методика дослідження імпульсивності (автор В. Лосенков)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник (Текст) / (укладач : М.В. Лемак, В.Ю. Петрище). – Вид. – 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	Дослідження імпульсивності учня	Від 14 років	Дослідження імпульсивності учня

4.30.	Методика дослідження вольової організації особистості (автор А. Хохлов)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник (Текст) / (укладач : М.В. Лемак, В.Ю. Петрище). – Вид. – 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с	Від 14 років	Дослідження особливості особистості в своєрідності способів і шляхів досягнення поставленої мети
4.31.	Шкала депресивних адаптацій Т. Балашової)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник (Текст) / (укладач : М.В. Лемак, В.Ю. Петрище). – Вид. – 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с	Від 14 років	Диференціальна діагностика депресивних станів у учнів і станів, близьких до депресії
4.32.	Тест на виявлення суїцидальних намірів (Н. Шваровська, О. Гончаренко, І. Мельникова)	Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник (Текст) / (укладач : М.В. Лемак, В.Ю. Петрище). – Вид. – 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	Від 10 до 17 років	Дослідження ступеня виявлення суїцидальних намірів
4.33.	Дослідження суб'єктивного відчуття самотності Опитувальник Д. Рассела і М. Фергюсона	Терлецька А.Т. Психологія зрілості: практикум. Навчальний посібник. – К.: Главник, 2006, - 144 с. – (серія «Психологічний інструментарій»)	10 - 16 років	Дослідження рівня усвідомлення самотності
4.34.	Дослідження самооцінки психічних станів опитувальник Г. Айзенка	Терлецька А.Т. Психологія зрілості: практикум. Навчальний посібник. – К.: Главник, 2006, - 144 с. – (серія «Психологічний інструментарій»)	10-16 років	Дослідження рівня тривоги, фрустрації, агресивності, ризиків.

4.35.	Дослідження соціально-психологічної адаптації опитувальник К. Роджерса і Р. Даймонда	Терлецька А.Т. Психологія зрілості: практикум. Навчальний посібник. – К.: Главник, 2006, - 144 с. – (серія «Психологічний інструментарій»)	10 - 16 років	Дослідження ступеня адаптації, самоприйняття, прийняття інших, емоційної комфортності, інтегрованості, прагнення до домінування.
4.36.	Методика дослідження соціально-ситуаційної тривоги О. Кондаша	1. Терлецька А.Т. Психологія зрілості: практикум. Навчальний посібник. – К.: Главник, 2006, - 144 с. – (серія «Психологічний інструментарій») 2. Байбіна Ю.В. Гончарова С.В. Обліково-звітна документація шкільного психолога. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 216 с.	10 - 16 років	Дослідження рівня тривоги
4.37.	Діагностика вад особистісного розвитку (ДВОР) (автор З. Карпенко)	Діагностичні методики: збірник (Текст) / (укладач : М.В. Лемак, В.Ю. Петрище). – Вид. – 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.	9-11 років	Дослідження різних сторін особистісного розвитку підлітка
4.38.	Методика діагностики рівня шкільної тривожності Філіпса	1. Адаптація дитини до школи / Упоряд.: С. Максименко, К. Максименко, О. Главник – К.: Мікрос-СВС, 2003 – 111 с – Серія «Психол. інструментарій»; 2. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник (Текст) /	Від 10 років	Дослідження рівня і характеру тривожності, пов'язаної зі школою у учнів.

4.39.		Методика Дослідження фрустраційних реакцій С. Розенцвейга (модифікація Н. Тарабріної)	(укладач : М.В. Лемак, В.Ю. Петрище). – Вид. – 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександрів Гаркуші, 2012. – 616 с.	Від 14 років	Дослідження фрустраційних реакцій
4.40.	Дослідження мотивації та саморегуляції	Методика Дослідження переважних мотивів у поведінці підлітків	Туріщева А.В. Настільна книга практичного психолога: Навчально-методичний посібник для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 256 с.	11-15 років	Дослідження переважних мотивів у поведінці підлітків
4.41.		Методика дослідження мотивів діяльності	Туріщева А.В. Настільна книга практичного психолога: Навчально-методичний посібник для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 256 с.	11-15 років	Дослідження мотивів діяльності, ціннісних орієнтацій
4.42.		Методика «Спрямованість на оцінку або на отримання знань» (автори Є. Ільїн, Н. Курдюкова)	Бойбіна Ю.В., Гончарова С.В. Обліково-звітна документація шкільного психолога. – Х.: Вид. група «Основа», 2008. – 216с.	11-15 років	Дослідження мотиваційної навчальної діяльності учнів, а також вивчення мотивів навчально-трудової діяльності
4.43.		Методика вимірювання мотивації успіху Т. Елерса	Бойбіна Ю.В., Гончарова С.В. Обліково-звітна документація шкільного психолога. – Х.: Вид. група «Основа», 2008. – 216с.	Від 10 років	Дослідження мотивації досягнень

4.44.		Тест-опитувальник мотивації афіліації (ТМА) А. Мегробяна (модифікований М. Магомед-Еміновим)	Бойбіна Ю.В., Гончарова С.В. Обліково-звітна документація шкільного психолога. – Х.: Вид. група «Основа», 2008. – 216с	Від 10 років	Діагностика двох узагальнень стійких мотивів особистості, що входять до структури мотивації афіліації: прагнення до прийняття і страху відкидання, для виміру інтенсивності цих показників
4.45.		Дослідження самооцінки мотивації схвалення Крауна	Л.Терлецька Психологія зрілості: практикум. Навч. посіб. – К.: Главник, 2006. – 144с.	Від 11 років	Дослідження готовності підлітків відповідати соціальним нормам.
4.46.		Дослідження мотивації «успіху/невдач» (автори В. Мельников, А. Ямпольський)	Л.Терлецька Психологія зрілості: практикум. Навч. посіб. – К.: Главник, 2006. – 144с.	Від 11 років	Дослідження рівня індивідуальних особливостей мотивації досягнення успіху і уникнення невдач у підлітковому віці.
4.47.		Дослідження соціально-психологічних настанов особистості в мотиваційній сфері (автор	Л.Терлецька Психологія зрілості: практикум. Навч. посіб. – К.: Главник, 2006. – 144с.	Від 11 років	Дослідження соціально-психологічних настанов особистості.

4.48	О. Потьомкіна)	Методика «Мотивація навчання»	А.В. Туріщина, О.В. Гончаренко. Вивчення особистості школяра і педагога. - Х.: «Основа», 2007. – 144с.	Дослідження ставлення до предмету, змісту, процесу, результату навчально-пізнавальної діяльності.	Від 11 років
5. Дослідження міжособистісних стосунків та соціально-психологічного клімату					
5.1.	В сім'ї	Методика «Кінетичний малюнок сім'ї»	1. Психологу для роботи. Діагностичні методи: збірник [Текст] / [уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрише]. – Вид. 2-ге, виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с. 2. Самооцінка учня/Упоряд.: С. Максименко, Н. Шевченко, О. Главник. — К.: Главник, 2004. — 112 с.- (Психол. інструментарій)	Дослідження ставлення дитини до членів своєї сім'ї	Від 6 років
5.2.	Дослідження міжособистісних стосунків В. Стефансона	Дослідження міжособистісних стосунків «Q-сортування» В. Стефансона	А.Терлецька Психологія зрілості: практикум. Навч. посіб. – К.: Главник, 2006. – 144с.	Дослідження рівня залежності-незалежності, товариськості-нетовариськості, прийняття-уникнення «боротьби»	11-17 років
5.3.	Дослідження міжособистісних стосунків	Дослідження міжособистісних стосунків	А.Терлецька Психологія зрілості: практикум. Навч. посіб. – К.: Главник, 2006. – 144с.	Дослідження рівня залежності-незалежності,	11-17 років

	«Q- сортування» В. Стефансона	товариськості-нетовариськості, прийняття-уникнення «боротьби».		Дослідження специфіки взаємин у сімей, виявлення сімейних конфліктів, вивчення способів вирішення конфліктних ситуацій	13-18 років
5.4.	Анкета «Взаємини в сім'ї»	Професія: соціальний працівник / Упоряд.: С. Максименко. - К.: Главник, 2005. – 112 с. (С. 47-48)		Дослідження почуттів батьків стосовно своєї дитини, стереотипів поведінки, що практикуються в спілкуванні з ними, особливостей сприйняття і розуміння характеру та особистості дитини, її вчинків	Батьки
5.5.	Тест-опитувальник батьківського ставлення	Самооцінка учня / Упоряд.: С. Максименко, Н. Шевченко, О. Главник. — К.: Главник, 2004. — 112 с.- (Психол. інструментарій)			
5.6.	Методика PARI (автори Е. Шиффер, Р. Белл, адаптація Т.В. Нещерет)	Комінко С.Б., Кучер Г.В. Кращі методи психодіагностики: Навч. посіб. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 406 с.		Дослідження ставлення батьків до дитини і життя в сім'ї.	Батьки

5.7.	Методика «Аналіз сімейних стосунків» (автори Е. Ейдеміллер, В. Юстицький)	Романовська Д. Технологія роботи з батьками. – К.: Главник, 2007. – 128 с. (С. 7-17)	Дослідження причин порушень сімейних стосунків, побудова стратегія консултування як з батьками, так і підлітками, вивчення особливостей взаємодії батьків з дітьми	Батьки
5.8.	Методика PARI (parental attitude research instrument). (автори: Е. Боярин, Р. Белл, адаптована Т. Нещерет)	Мілютіна К. Психологія сім'ї. Техніки раціонально-інтуїтивної психокорекції родини. – К.: Главник, 2007. – 144 с. (С. 127-138)	Дослідження ставлення батьків до різних сторін сімейного життя (сімейної ролі), вивчення ставлення батьків до дитини й життя в родині, особливостей батьківсько-дитячих стосунків	Батьки
5.9.	Анкета «батьки і школа»	Психологічний клімат колективу / Угоряд, О.Маринушкіна. За заг. ред. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с.	Дослідження оцінки батьками впливу виховання і навчання в школі на життя дитини.	Батьки
5.10.	В учнівському колективі	Турішова Л.В. Настільна книга практичного психолога: Навчально-методичний посібник для	Дослідження реальних можливостей	Від 12 років

	дослідження підлітків і старших школярів (автори В. Дмитріїв, В. Худик)	вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 256 с.	і наявних труднощів у вирішенні питань, що виникають перед школярами	11-17 років
5.11.	Методика «Сприймання індивідом групи»	Комірко С.Б., Кучер Г.В. Крацці методи психодіагностики: Навч. посіб. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 406с	Дослідження трьох можливих типів сприйняття індивідом групи	11-17 років
5.12.	Методика «Психологічна група ризику – ПГР» (автори Л. Лепіхова та В. Татенко)	Сівак С. Скринінг шкільного життя. Методика комплексного психодіагностичного вивчення стану навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001	Дослідження оптимального учбового навантаження для конкретних груп учнів, врахування емоційно-вольових проявів, з'ясування ціннісних орієнтацій учнів, їхнього ставлення до різних життєвих проблем	11-17 років
5.13.	Анкета «Мій клас» (адапована Гльбухом Ю.З., Киричуком О.В.)	Гльбух Ю.З., Киричук О.В. Шкільний клас: як пізнавати й виховувати його душу. – К.: Міжвід. наук.-практ. центр «Психодіагностика й диференційоване навчання», 1994. – 208 с. (С. 106-108)	Дослідження рівня згуртованості учнівського колективу, конфліктності, вивчення ставлення окремих учнів до свого класу	8-12 років

5.14.	Соціометрія (автор Дж. Морено)	Самооцінка учня / Упоряд.: С. Максименко, Н. Шевченко, О. Главник, 2004. – 112 с. – (Психологічний інструментарій).	Дослідження емоційних зв'язків у групі учнів, адекватності уявлень учнів про свій статус в емоційній структурі групи, визначення осіб, що мають психологічний вплив у колективі	11-15 років
5.15.	Карта-схема для експертного оцінювання психологічного клімату колективу	Гльбух Ю.З., Киричук О.В. Шкільний клас: як пізнавати й виховувати його душу. – К.: Міжвід. наук.-практ. центр "Психодіагностика й диференційоване навчання", 1994. – 208 с. (С. 97-98)	Дослідження соціально-психологічного мікроклімату у класі	13-18 років
5.16.	Тест опису поведінки К. Томаса (адаптований Н.В. Гришиною)	Семиченко В.А. Психологія спілкування. – К.: «Магістр-3», 1998. – 152 с. (С. 42-58)	Дослідження типових способів реагування у конфліктних ситуаціях	Від 15 років, педагогічні працівники
5.17.	Чи знаєте ви про свої професійні схильності	Турішцева Л.В. Настільна книга практичного психолога: Навчально-методичний посібник для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 256 с.	Дослідження професійних схильностей	14-18 років

5.18.	Методика «Карта інтересів»	1) Комінко С.Б., Кучер Г.В. Кращі методи психодіагностики: Навч. Посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 406 с. 2) Коропецька О. М. Профторієнтація та профвідбір: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ, 2005. – 236 с.	Дослідження провідних інтересів	14-18 років
5.19.	Диференційно-діагностичний опитувальник інтересів (ДАО) Є. Клімов	1) Комінко С.Б., Кучер Г.В. Кращі методи психодіагностики: Навч. Посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 406 с. 2) Коропецька О. М. Профторієнтація та профвідбір: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ, 2005. – 236 с.	Дослідження схильності до певного типу професій	14-18 років
5.20.	Методика для дослідження професійних нахилів особистості А. Йовайши	1) Комінко С.Б., Кучер Г.В. Кращі методи психодіагностики: Навч. Посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 406 с. 2) Коропецька О. М. Профторієнтація та профвідбір: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ, 2005. – 236 с.	Оцінка професійних нахилів особистості	14-8 років
5.21.	Методика «Типологія особистості та привабливості професійне середовище» Д.Голланда	1) Комінко С.Б., Кучер Г.В. Кращі методи психодіагностики: Навч. Посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 406 с. 2) Коропецька О. М. Профторієнтація та профвідбір: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ, 2005. – 236 с.	Дослідження найбільш привабливого професійного середовища	14-18 років

5.22.	Методика дослідження «Комуникативних та організаційних здібностей» (КОС - 2)	1) Комінко С.Б., Кучер Г.В. Крашчі методи психодіагностики: Навч. Посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 406 с. 2) Коропецька О. М. Профорієнтація та профвідбір: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ, 2005. – 236 с.	Дослідження комуникативних та організаційних здібностей особистостей	14-18 років
5.23.	Опитувальник особистісної орієнтації Джоунса і Крендалла (за опитувальником самоактуалізації А. Маслоу)	Коропецька О. М. Профорієнтація та профвідбір: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ, 2005. – 236 с.	Дослідження особистісної орієнтації	14-18 років
5.24.	Діагностичний опитувальник «Людина машина»	1) Комінко С.Б., Кучер Г.В. Крашчі методи психодіагностики: Навч. Посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 406 с. 2) Коропецька О. М. Профорієнтація та профвідбір: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ, 2005. – 236 с.	Дослідження схильностей до оволодіння професіями типу «людина - машина»	14-18 років
5.25.	Методика на оцінку загальних здібностей до підприємництва (GET TEST). За Пачковським Ю.Ф. Психологія підприємництва. – Львів, 2001.	Комінко С.Б., Кучер Г.В. Крашчі методи психодіагностики: Навч. Посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 406 с.	Оцінка загальних здібностей до підприємницької діяльності	14-18 років

5.26.	Опитувальник «Професійні переваги»	А. Терлецька. Діагностика особистісних рис юнаків // Психолог. Шкільний світ. – 2002. – №11. – с.8	Дослідження професійних переваг	14-18 років
5.27.	Дослідження професійних переваг	А.Терлецька Психологія зрілості: практикум. Навч. поб. – К.: Главник, 2006. – 144с.	Дослідження професійних переваг особистості старшокласника.	14-18 років
5.28.	Анкета дослідження професійних нахилів учнів	Подолья Л.Г., Главник О. Основи педагогічної психології. Навч. посіб. – К.: Главник, 2006. – 112с.	Дослідження професійних нахилів учнів	14-18 років
5.29.	Методика «Що вас цікавить?»	Віктор М. Індивідуальний розвиток дитини. – К.: Главник, 2007. – 128с.	Дослідження характеру та особливості інтересів і нахилів учнів.	14 – 18 років
5.30.	Дослідження інтересів за допомогою анкети «Що мені подобається» Л.А. Йоваша.	Віктор М. Індивідуальний розвиток дитини. – К.: Главник, 2007. – 128с.	Дослідження професійної спрямованості учня.	14 – 18 років
5.31.	Тест Дж. Холланда	Психолог. Тести. Роздатковий матеріал. Профорієнтація. Тест Дж. Холланда / Упоряд. Т. Шаповал, Т. Гончаренко. – К.: Вид. дім «Шкільний світ»; Вид. А. Галіцина, 2005. – 128 с.	Дослідження соціальної спрямованості особистості	14 – 18 років
5.32.	Особливості освітнього процесу	Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С.Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с.	Дослідження ставлення учня до учителя як до головного	11 – 17 років

5.33.	Методика «Учитель-учень» Ю. Ханіна, А. Стамбула	Л.В.Турищина, О.В.Гончаренко. Вивчення особистості школяра і педагога.- Х.: «Основа», 2007. – 144с.	Джерела інформації, організація та життя дитини. Дослідження ставлення учня до вчителя за трьома параметрами: гностичним, емоційним, поведінковим.	11 -17 років
5.34.	Методика «Мотиви спільної навчальної роботи в групі»	Л.В.Турищина, О.В.Гончаренко. Вивчення особистості школяра і педагога.- Х.: «Основа», 2007. – 144с.	Дослідження мотивів спільної навчальної роботи в групі.	11 -17 років
5.35.	Орієнтовно-діагностична анкета інтересів (ОДАН) С.Я. Капріловської	С. Сівак. Скринінг шкільного життя. Методика комплексного психодіагностичного вивчення стану навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001	Оцінка характеру та особливостей навчальних інтересів учнів	11 -17 років
5.36.	Анкета «Що нам цікаво»	С. Сівак. Скринінг шкільного життя. Методика комплексного психодіагностичного вивчення стану навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – 72 с.	Оцінка характеру та особливостей навчальних інтересів учнів	Від 10 років

4.2.2. Старша школа

№ п/п	Циклограма	Назва методики, автор	Джерело	Для вирішення якого завдання щастосовується	Вік до-слід-жуваних
1. Психологічний супровід адаптації учнів до освітнього процесу					
1.1.	Психологічний супровід адаптації учнів до освітнього процесу	Комплекс психодіагностичного інструментарію для вивчення адаптації учнів 10-го класу (ПТНЗ, ВНЗ) до нових умов навчання в навчальному закладі (автори Н. Сосновенко, А. Тінякова)	Робоча книга працівника психологічної служби: практичний посібник – Т. І. Адаптація дітей (учнів/студентів до навчально-виховного процесу / наук. ред.: В. Г. Панок; авт. кол. 1 т.: Н. В. Сосновенко, А. І. Тінякова. Видання 2-е. – К.: Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2014. – 112 с.	Дослідження рівня адаптованості 10-го класу (ПТНЗ, ВНЗ) до нових умов навчання в навчальному закладі	Від 14 років
1.2.		Комплекс психодіагностичного інструментарію для вивчення адаптації учнів 10-го класу (ПТНЗ, ВНЗ) до нових умов навчання в навчальному	Робоча книга працівника психологічної служби: практичний посібник – Т. І. Адаптація дітей (учнів/студентів до навчально-виховного процесу / наук. ред.: В. Г. Панок; авт. кол. 1 т.: Н. В. Сосновенко, А. І. Тінякова. Видання 2-е. – К.: Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2014. – 112 с.	Дослідження рівня адаптованості 10-го класу (ПТНЗ, ВНЗ) до нових умов навчання в навчальному закладі	Від 10 років

1.3.	Виявлення наслідства в сім'ї та закладі освіти	закладі (автори Н. Сосновенко, А. Тінякова) Опитувальник для дослідження психотравмуючої події (автор: В. Г. Панок)	Скривдені діти. Аналіз проблеми / За ред.: В. Г. Панка. – Київ: Ніка- Центр, 1997. – 71 с.	Від 14 років	Призначений для дослідження психотравмуючої події. Для підліт- ків і дорослих, побудований на процесі аналізу життєвого шляху клієнта
1.4.		Опитувальник для дослідження психотравмуючої події (автор: В. Г. Панок)	Скривдені діти. Аналіз проблеми / За ред.: В. Г. Панка. – Київ: Ніка- Центр, 1997. – 71 с.	Від 14 років	Призначений для дослідження психотравмуючої події. Для підліт- ків і дорослих, побудований на процесі аналізу життєвого шляху клієнта
1.5.		Методика діагно- стики батьківсь- кого ставлення (автори А. Варга, В. Столін)	Олифирович Н. И., Зинкевич-Кузем- кина Т. А., Велента Т. Ф., Психология семейных кризисов. – СПб : Речь, 2006. – 360 с.	Від 16 років	Застосовується для роботи з батьками. Бать- ківське ставлення розуміється як система різно- манітних почуттів стосовно дитини, поведінкових

					стереотипів, що практикуються в спілкуванні з нею, особливо- стей сприйняття і розуміння харак- теру її особли- вості дитини, її вчинків.
1.6.		Методика «Дім-Дерево-Лю- дина». Проектив- на методика.	Психологу для роботи. Діагностичні методики : збірник [Текст] / [уклад.: М. В. Лемак, В. Ю. Петришце]. – Вид. 2-ге виправл. – Ужгород : Видавни- цтво Олександри Гаркуші, 2012. – 512 с.	Від 10 років	Допомагає виявити симпто- мокомплекси емоційної сфе- ри особистості: незахищеності, тривожності, не- довіри до себе, почуття неповно- цінності, воро- жості, конфлікт- ності, труднощів у спілкуванні, депресивності.
1.7.		Методика «Кіне- тичний малюнок сім'ї». Проективна методика.	Психологу для роботи. Діагностичні методики : збірник [Текст] / [уклад.: М. В. Лемак, В. Ю. Петришце]. – Вид. 2-ге виправл. – Ужгород: Видавни- цтво Олександри Гаркуші, 2012. – 501 с.	Від 10 років.	Допомагає виявити став- лення дитини до членів своєї сім'ї, сімейні взаєми- ни, які виклика- ють тривогу або конфлікти/

1.8.		Методика «Неіснуюча тварина». Проективна методика.	Психологу для роботи. Діагностичні методики : збірник [Текст] / [уклад.: М. В. Лемак, В. Ю. Петрищє]. – Вид. 2-ге виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 516 с.	Допомагає досліджувати загальні особливості особистості дитини, агресивність, труднощі у спілкуванні. Методика може допомогти зрозуміти внутрішній світ дитини, те, як вона сприймає навколишнє середовище.	Від 10 років.
2. Дослідження міжособистісних стосунків та соціально-психологічного клімату					
2.1.	В сім'ї	Методика діагностики перешкод у встановленні емоційних контактів (автор В. Бойко)	Психодіагностика/ Упоряд.: А. Терлецька, О.Главник.- К.: Шкільний світ, 2002.- 112с.	Дослідження труднощів у встановленні контактів	16-18 років
2.2.		Анкета «Взаємини в сім'ї»	Професія: соціальний працівник / Упоряд.: С. Максименко.- К.: Главник, 2005. – 112 с. (С. 47-48)	Дослідження взаємин у сімей, виявлення сімейних конфліктів, вивчення способів вирішення конфліктних ситуацій	13-18 років
2.3.		Методика PARI (автори Е. Шиффер, Р. Белл,	Комінко С.Б., Кучер Г.В. Крашчі методи психодіагностики: Навч. посібб. – Тернопіль: Карт-бланш,	Дослідження ставлення батьків до дитини і життя	Батьки

		адаптація Т.В. Нещерет)	2005. – 406 с.	в сім'ї.	
2.4.		Анкета «Батьки і школа»	Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна. За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с.	Дослідження оцінки батьками впливу виховання і навчання в школі на життя дитини.	Батьки
2.5.		Методика PARI (автори Е. Шиффер, Р. Белл, адаптація Т.В. Нещерет)	Комінко С.Б., Кучер Г.В. Крашчі методи психодіагностики: Навч. посібб. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 406с	Дослідження ставлення батьків до дитини і життя в сім'ї.	Батьки
2.6.		Анкета «Батьки і школа»	Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна. За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с.	Дослідження оцінки батьками впливу виховання і навчання в школі на життя дитини.	Батьки
2.7.	В учнівському колективі	Соціометрія (автор Дж. Морено)	Самооцінка учня / Упоряд.: С. Максименко, Н. Шевченко, О.Главник, 2004. – 112 с. – (Психологічний інструментарій).	Дослідження емоційних зв'язків у групі учнів, адекватності уявлень учнів про свій статус в емоційній структурі групи, визначення осіб, що мають психологічний вплив у колективі	11-15 років

2.8.	Карта-схема для експертного оцінювання психологічного клімату колективу	Гільбух Ю.З., Киричук О.В. Шкільний клас: як пізнавати й виховувати його душу. – К.: Міжвід. наук.-практ. центр "Психодіагностика й диференційоване навчання", 1994. – 208 с. (С. 97-98)	Дослідження соціально-психологічного клімату у класі	13-18 років
2.9.	Тест опису поведінки К. Томаса (адаптований Н.В. Гришиною)	Семиченко В.А. Психологія спілкування. – К.: «Магістр-5», 1998. – 152 с. (С. 42-58)	Дослідження типових способів реагування у конфліктних ситуаціях	15-18 років, педагогічні працівники
2.10.	Чи знаєте ви про свої професійні схильності?	Туріщева А.В. Настільна книга практичного психолога: Навчально-методичний посібник для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 256 с.	Дослідження професійних схильностей	14-18 років
2.11.	Дослідження професійних здібностей, схильностей здобувачів освіти	1) Комінко С.Б., Кучер Г.В. Краші методи психодіагностики: Навч. Посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 406 с. 2) Коропецька О. М. Профторієнтація та профвідбір: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ, 2005. – 236 с.	Дослідження провідних інтересів	14-18 років
2.12.	Диференційно-діагностичний опитувальник	1) Комінко С.Б., Кучер Г.В. Краші методи психодіагностики: Навч. Посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, .	Дослідження схильності до певного типу	14-18 років

	інтересів (ДАО) Є. Клімов	2005. – 406 с 2) Коропецька О. М. Профторієнтація та профвідбір: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ, 2005. – 236 с.	професій	14-18 років
2.13.	Методика для виявлення професійних нахилів особистості А. Йовайши	1) Комінко С.Б., Кучер Г.В. Краші методи психодіагностики: Навч. Посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 406 с. 2) Коропецька О. М. Профторієнтація та профвідбір: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ, 2005. – 236 с.	Оцінка професійних нахилів особистості	14-18 років
2.14.	Методика «Типологія особистості та привабливе професійне середовище» Д.Голланда	1) Комінко С.Б., Кучер Г.В. Краші методи психодіагностики: Навч. Посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 406 с. 2) Коропецька О. М. Профторієнтація та профвідбір: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ, 2005. – 236 с.	Дослідження найбільш привабливого професійного середовища	14-18 років
2.15.	Методика виявлення «Комунікативних та організаторських здібностей» (КОС -2)	1) Комінко С.Б., Кучер Г.В. Краші методи психодіагностики: Навч. Посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 406 с. 2) Коропецька О. М. Профторієнтація та профвідбір: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ, 2005. – 236 с.	Дослідження комунікативних та організаторських схильностей особистостей	14-18 років
2.16.	Опитувальник особистісної	Коропецька О. М. Профторієнтація та профвідбір: Навчальний		

	орієнтації Джоунса і Крендалла (за опитувальником самоактуалізації А. Маслоу)	посібник. – Івано-Франківськ, 2005. – 236 с.	Дослідження особистісної орієнтації	14-18 років
2.17.	Діагностичний опитувальник «Людина машина»	1) Комінко С.Б., Кучер Г.В. Крашчі методи психодіагностики: Навч. Посібник. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2005. – 406 с. 2) Коропечька О. М. Профорієнтація та профвідбір: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ, 2005. – 236 с.	Дослідження схильностей до оволодіння професіями типу «людина - машина»	14-18 років
2.18.	Методика на оцінку загальних здібностей до підприємництва (GET TEST). За Пачковським Ю.Ф. Психологія підприємництва. – Львів, 2001.	Комінко С.Б., Кучер Г.В. Крашчі методи психодіагностики: Навч. Посібник. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2005. – 406 с.	Оцінка загальних здібностей до підприємницької діяльності	14-18 років
2.19.	Опитувальник «Професійні переваги»	Л. Терлецька. Діагностика особистісних рис юнаків // Психолог. Шкільний світ. – 2002. – №11. – с.8	Дослідження професійних переваг	14-18 років
2.20.	Дослідження професійних переваг	Л.Терлецька Психологія зрілості: практикум. Навч. поб. – К.: Главник, 2006. – 144с.	Дослідження професійних переваг особистості старшокласника.	14-18 років

2.21.	Анкета вивчення професійних нахилів учнів	Подольяк Л.Г., Главник О. Основи педагогічної психології. Навч. посіб. – К.: Главник, 2006. – 112с.	Дослідження професійних нахилів учнів	14-18 років
2.22.	Методика «Що вас цікавить?»	Віктор М. Індивідуальний розвиток дитини. – К.: Главник, 2007. – 128с.	Дослідження характеру та особливості інтересів і нахилів учнів.	14-18 років
2.23.	Дослідження інтересів за допомогою анкети «Що мені подобається» Л.А. Йоваша.	Віктор М. Індивідуальний розвиток дитини. – К.: Главник, 2007. – 128с.	Дослідження професійної спрямованості учня.	14-18 років
2.24.	Тест Дж. Холланда	Психолог. Тести. Роздатковий матеріал. Профорієнтація. Тест Дж. Холланда / Угоряд, Т. Шаповал, Т. Гончаренко. – К.: Вид. дім «Шкільний світ»; Вид. А. Галіцина, 2005. – 128 с.	Дослідження соціальної спрямованості особистості	14-18 років

4.3. Діагностичний мінімум. Педагогічні працівники.

№ п/п	Циклограма	Назва методики, автор	Джерело	Для вирішення якого завдання щастосовується	Вік до-слів-жува-них
1. Діагностичні мінімуми для роботи з педагогічним колективом					
1.1.	Дослідження	Методика І.М. Юсупова «Моделі	Турішєва Л.В. Настільна книга практичного психолога:	Діагностика моделі	педагоги

	міжособистісних стосунків та соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі	педагогічного спілкування) Методика «Карта комунікативної діяльності». (автор О. Леонтьєв) Методика «Міжособистісні стосунки». Т.Лірі	Навчально-методичний посібник для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 256 с. Турішцева Л.В. Настільна книга практичного психолога: Навчально-методичний посібник для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 256 с. Л. Терлешка. Діагностика професійних рис педагога // Психолог. Шкільний світ. – 2002. - № 8. – С. 8 Комінко С.Б., Кучер Г.В. Крашчі методи психодіагностики: Навч. посіб. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 406 с. Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с. Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с.	педагогічного спілкування Діагностика ступеню спілкування педагога Визначення стилю і структури міжособистісних стосунків Дослідження соціально-психологічного клімату в колективі. Дає можливість визначити рівень розвитку групи, а також порівняти між собою різні групи. Призначена для вивчення малих груп, а також особистісних особливостей учасників їхніх взаємин.	педагогі педагогі педагогі педагогі педагогі педагогі
1.2.					
1.3.					
1.4.					
1.5.					
1.6.					

1.7.	Характеристика стилів взаємодії адміністратції з підлеглими В.П. Симонов	Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с.	Дослідження стилів взаємодії адміністратції з підлеглими.	педагогі
1.8.	Анкета для діагностики психологічного клімату	Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с.	Діагностика психологічного клімату в колективі.	педагогі
1.9.	Чи має ваша організація потребу в розвитку?	Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с.	Дослідження потреби організації в розвитку.	педагогі
1.10.	Методика виявлення соціометричної структури групи	Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с	Дослідження характеру міжособистісних стосунків у групі.	педагогі
1.11.	Методика діагностики стилю взаємодії суб'єктів менеджменту у вербальних показниках	Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с	Визначення, якому з трьох основних стилів взаємодії віддається перевага під час спілкування суб'єкта менеджменту з підлеглими.	педагогі
1.12.	Анкета «Адміністрація очима педагогів»	Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с		педагогі

1.13.	Вивчення психологічного клімату колективу	Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с.	Дослідження психологічного клімату колективу	педагоги
1.14.	Методика векторного моделювання освітнього середовища В.Ясвіною	Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с.	Визначення типів векторного моделювання освітнього середовища.	педагоги
1.15.	Дослідження наявності стресу у педагогічних працівників за методикою Шеффера.	Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с.	Визначення наявності стресу у педагогічних працівників.	педагоги
1.16.	Опитувальник «Як ти поступаєш в конфліктній ситуації» К. Н.Томаса (адаптований варіант)	Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с	Дослідження поведінки людини в конфліктній ситуації.	педагоги
1.17.	Тест «Перевірка фахівців на здатність уникати конфліктів»	Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с	Дослідження здатності фахівців уникати конфліктів.	педагоги
1.18.	Тест «Оцінка фахівців на конфліктність»	Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с	Дослідження схильності фахівців до конфліктності.	педагоги

1.19.	Синдром «Емоційного вигорання» вчителя Х.Маслач	Емоційне вигорання. - Упоряд.: В.Дуляк. – К.: Главник, 2007. – с.128.	Призначена для вимірювання ступеня «емоційного вигорання» в професіях типу «людина-людина».	педагоги
1.20.	Дослідження професійної тривоги. Опитувальник Є. Ейдеміллера, В. Юстицького.	Л.В. Турішчева, О.В. Гончаренко. Вивчення особистості школяра і педагога.	Дослідження професійної тривоги.	педагоги
1.21.	«Емоційне вигорання» В.Бойко	Емоційне вигорання. - Упоряд.: В.Дуляк. – К.: Главник, 2007. – с.128.	Дослідження рівня сформованості психологічного захисту у формі «емоційного вигорання».	педагоги
1.22.	Дослідження індивідуальних особливостей професійної діяльності	Турішчева Л.В. Настільна книга практичного психолога: Навчально-методичний посібник для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 256 с	Дослідження наявності мотиваційних мотивів діяльності молодого вчителя	педагоги
1.23.	Методика «Індивідуальний стиль викладання». За А.К. Марковою, А.Я. Нікановою	Турішчева Л.В. Настільна книга практичного психолога: Навчально-методичний посібник для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 256 с.	Дослідження стилю викладання	педагоги
1.24.	«Віддалені асоціації» (Невербальна модифікація)	Л. Богуславська, С. Гончаренко, Л.Кондратенко. Готовність дитини до школи. – К.: Главник, 2004.- 122с.	Дослідження рівня розвитку креативних умінь.	педагоги

	тесту А.Медкіна)		Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с	Провести самоаналіз і оцінити свої потенційні можливості в ролі фахівця – підприємця.	педагоги
1.25.	Тест «Оцінка потенційних можливостей фахівців-підприємців»		Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с	Виявити у фахівця лідерські якості.	педагоги
1.26.	Тест «Оцінка фахівця на лідерство»		Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с	Дослідження здатності фахівців говорити і слухати.	педагоги
1.27.	Тест «Оцінка фахівців на їхню здатність говорити і слухати» В.Ма-клені		Психологічний клімат колективу / Упоряд. О.Марінушкіна, За заг. ред.. С. Максименко, О.Главник. – К.: Главник, 2004. – 96 с	Дослідження моделей спілкування педагога з учнями.	педагоги
1.28.	«Моделі лекторного спілкування» І. М. Юсупова		Л. Терлецька Психологія зрілості: практикум. Навч. поб. – К.: Главник, 2006. – 144с.	Дослідження стилю спілкування педагога.	педагоги
1.29.	«Експертне оцінювання стилю спілкування педагога» І.М. Юсупова		Л. Терлецька Психологія зрілості: практикум. Навч. поб. – К.: Главник, 2006. – 144с.		
1.30.	Методика «Оцінка професійної діяльності педагога» Є.І. Рогов		Л.В.Туріщева, О.В.Гончаренко. Вивчення особистості школяра і педагога. - Х.: «Основа», 2007. – 144с.	Дослідження особливостей професійних функцій педагога.	педагоги

1.31.	Методика «Загальна оцінка психологічного клімату колективу» Є.І. Рогов.		Л.В. Туріщева, О.В. Гончаренко. Вивчення особистості школяра і педагога.	Дослідження відношення членів педагогічного колективу до свого колективу.	педагоги
1.32.	Методика «Пульт» А.Г. Почебут		Л.В. Туріщева, О.В. Гончаренко. Вивчення особистості школяра і педагога.	Діагностика якостей колективу.	педагоги
1.33.	Методика вивчення соціально-психологічного клімату колективу В.М.		С. Сівак. Скринінг шкільного життя. Методика комплексного психодіагностичного вивчення стану навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – 72 с.	Дослідження привабливості роботи	педагоги
1.34.	Методика «Моделі лекторського спілкування». І. М. Юсупова		Л.Терлецька. Діагностика професійних рис педагога // Психолог. Шкільний світ. – 2002. - № 8. – с.6	Дослідження рис професійної діяльності педагога, стилю викладання педагога	педагоги
1.35.	Методика «Експертного оцінювання стилю спілкування педагога». І. М. Юсупова		Л.Терлецька. Діагностика професійних рис педагога // Психолог. Шкільний світ. – 2002. - № 8. – с.7	Дослідження стилю спілкування педагога	педагоги

Література

1. Адаптація дітей (учнів/студентів до навчально-виховного процесу / наук. ред.: В. Г. Панок; авт. кол. 1 т.: Н. В. Сосновенко, А. І. Тінякова. Видання 2-е. – К.: Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2014. – 112 с.
2. Битянова М.Р.. Организация психологической работы в школе. М.: Совершенство, 1998. — 298 с.
3. Божович Л. И. Личность и её формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – СПб: Питер, 2008. – 400 с.
4. Бурлачук Л. Ф. Б91 Психодиагностика: Учебник для вузов. СПб.: Питер, 2006. - 351 с: ил. — (Серия «Учебник нового века»).
5. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб.) О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. 416 с.
6. Гріньова О.М., Терещенко Л.А. Дитяча психодіагностика: навчально-методичний посібник. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2015. – 227 с.
7. Детская практическая психология: Учебник / Под ред. проф. Т.Д. Марцинковской. — М.: Гардарики, 2004. — 255 с
8. Долгова В. И., Рокицкая Ю. А. Диагностико-аналитическая деятельность педагога-психолога на разных ступенях общего образования: Учебник. – М.: Изд-во ПЕРО, 2016. – 223 с.
9. Етичний кодекс психолога. Збірник нормативно-правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України / Упоряд. Панок В. Г., Цушко І. І., Обухівська А. Г. Київ.: Ніка-Центр, 2005. - С. 429-435.
- 10.Ильина С. Е. Психодиагностическое обследование детей дошкольного возраста / С. Е. Ильина, Н. В. Сорокина // Дошкольная педагогика, № 5 (54), 2009. – С. 42-45.
- 11.Лаврова Г. Н. Методы диагностики и коррекции детей дошкольного и младшего школьного возраста: Учебное пособие. – Челябинск: Изд-во ЮУрГУ, 2005. – 90с.
- 12.Методичні рекомендації щодо впровадження цикло-

грам діяльності працівників психологічної служби : метод. рек. / авт.-упор.: В. М. Горленко, Ю. А. Луценко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук ; за заг. ред. В. Г. Панка. – Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. – 132 с. Режим доступа: <http://lib.iifta.gov.ua/709623/1/%D1%86%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%BE%D0%B3.pdf>

13. Моргун В. Ф., Тітов І. Г. Основи психологічної діагностики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. – 464 с.

14.Наказ МОН України від 20.05.2001 року № 330 «Про затвердження Положення про експертизу психологічного соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти і науки України»

15.Павелків Р. В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу : навч. посіб. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало – Київ. : «Центр учбової літератури», 2017. – 296 с.

16.Панок В. Г. Прикладна психологія. Теоретичні проблеми : монографія / В. Г. Панок. – Київ : Ніка-Центр, 2017. – 188с.

17.Панок В. Г. Становлення психологічної служби системи освіти в контексті суспільних трансформацій в Україні / В. Г. Панок, Н. В. Лунченко // Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди : Психологія. – Харків : ХНПУ, 2018. – Вип. 58. – С. 8-24.

18.Павелків Р.В., Цигипало О.П. Дитяча психологія: Навч. посіб. – К.: Академ-видав, 2008. – 432 с.

19.Положення про психологічну службу у системі освіти України / Офіційний вісник України від 17.08.2018., № 63, стор. 69, стаття 2185, код акта 91144/2018

20.Професійна орієнтація : підручник [для студентів] / Єгорова Є. В., Ігнатівич О. М., Кобченко В. В., Литвинова Н. І., Марченко І. Б., Мерзлякова О.Л., Синявський В. В., Татаурова-Осика Г. П., Шевенко А. М. ; [за ред. О. М. Ігнатівич]. — Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. — 240 с.

21.Психологічна служба : Підруч. / [В.Г.Панок (наук. ред.), А.Г.Обухівська, В.Д.Острова та ін.]. – Київ : Ніка-Центр, 2016. – 362 с.

22.Психологічна служба: навчальний посібник / НАПН України, Український науково-методичний центр практич-

ної психології і соціальної роботи. – 2-е вид., стер. – Кам'янець-Подільський: Рута, 2013. – 328 с.

23. Семаго Н. Я., Семаго М. М. Теория и практика оценки психического развития ребенка. Дошкольный и младший школьный возраст. — СПб.: Речь, 2005. — 384 с.

24. Словник іншомовних слів / за редакцією члена-кореспондента АН УРСР О. С. Мельничука. Київ: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія», 1974. – 776 с.

ВИРОБНИЧО-ПРАКТИЧНЕ ВИДАННЯ

Автори-упорядники:

В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко,
І. І. Ткачук

Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби

Методичні рекомендації

Оригінал-макет А.А. Мельник

Підписано до друку 26.12.2018. Формат 60x84/16

Умовн. друк. арк. 6, 16. Об'єм даних 0,4 Мб

Тираж 100 пр. Зам. № 2/12

Видавець:

УНМЦ практичної психології і соціальної роботи,
01032, м. Київ, бульвар Т. Шевченка, 27-а,
тел/факс 252-70-11, e-mail: UCSAP@ukr.net

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК №4537 від 07.05.2013